

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08883

IN HELN TOG

Moishe Strugatch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

משה סטרוגאמיש

אין
העלן
טאג

לידער, באַלאַדן און מעשהלעך

אַרויסגעגעבן פון אַ קאָמיטעט פון לערער און טוער

1960

ניו־יאָרק

MOISHE STRUGATCH
IN BROAD DAYLIGHT

Copyright 1960 by
MOISHE STRUGATCH

געדרוקט ביי די ברידער שולזינגער

Printed in U.S.A. by
SHULSINGER BROS. LINOTYPING & PUBLISHING CO.
21 EAST 4TH STREET, NEW YORK 3, N. Y.

אַ מתנה די קינדער
פון די אידישע שולן

א וואָרט צו אייך, קינדער

אידישע קינדער, איידעלע, פיינע,
 איך קום מיט מיין וואָרט און קלאַנג צו אייך ווידער :
 איך האָב אייך געווידמעט יאַרצענדליקע מיינע,
 איצט ווידמע איך אייך מיינע לידער.

איך האָב אייך געלערנט, געפירט און דערצויגן,
 געשענקט אייך מיט ליבע מיין האַרץ און געוויסן,
 ווי מאַמע געוואַכט מיט טויזנט פאַר אויגן,
 און שטענדיק געטיילט זיך מיט קאַפּ און מיט וויסן.

איצט ווידמע איך אייך די פרוכט פון מיין שאַפן
 און האַף, אַז איר וועט פון דעם עפעס געניסן —
 טאַ זאָל מיין מתנה פרייד אייך פאַרשאַפן
 און ברענגען אַ לערערס האַרציקסטע גרוסן.

אידישע קינדער

קינדערשע הערצעלעך — צארטע און ווייכע,
אומשולדיק-ריינע און קלאַרע ווי שניי;
הערעלעך שוואַרצע, פנימ'לעך בלייכע,
און אויגן — עס לויכט זיך דער הימל דורך זיי.

קוקן די קינדערשע אייגלעך פאַרטראַכטע
אין וועלטן אין ווייטע פון רוים און פון בלוי,
לעכצן די קינדערשע הערצער פאַרשמאַכטע
נאָך פרישן און קלאַרן דערקוויקנדן טוי.

בלאַנקען זיי אום איבער פעלדער פון רוימען
פאַרזייטע מיט קליינינקן שוואַרצינקן מאָן,
שלינגען זיי גיריק דעם נאַרהאַפטן זוימען
און טרינקען זיך דאַרשטיק מיט בלומען-זאַפט אָן.

שטראַלן די אייגלעך מיט קינדערשן פייער,
פלאַמען די בעקלעך מיט קינדערשן חן — —
אידישע קינדער, ווי זיינט איר מיר טייער,
ווי וואונדערלעך קלוג און ווי וואונדערלעך שיין!

מיין יינגעלע

געווידמעט מיין אייניקל וואָרען

איך האָב ניט קיין זילבער,
איך האָב ניט קיין גאָלד,
נאָר דאָך אַ פאַרמעגן
אַ היבשן כ׳פאַרמאַג.

איך האָב ניט קיין רינגען,
קיין גאָלדענע קייט,
נאָר אַן אוצר אַ שטילן,
וואָס פאַר אַליץ שוין באַשטייט.

אַ יינגעלע האָב איך
פון יאַרעלעך צוויי,
זיינען חלומות
פאַרוויקלט אין זיי.

חלומות געטרוימעטע
פאַרווירקלעכט אין וואָר —
ווער דאַרף עס רייכקייט!
ווער דאַרף עס גאַר!

צו וואָס מיר די רינגען,
בריליאַנטן מיט גלאַנץ,
אַז הענטעלעך דינע
פאַרוויקלען מיין האַלדז.

און צו וואָס מיר די הייזער —
 אַ גאַנצענע ריי,
 אַז מיין יינגעלעס שמייכל
 איז מער ווערט פֿון זיי.

דריק איך צום ברוסט אים
 און קוש אים געשמאַק —
 דעם טעם ניט צו קויפֿן
 מיט רענדלעך אַ זאַק!

גלעט איך זיין קעפל,
 די זיידענע האָר —
 ווער דאַרף בריליאַנטן?
 ווער דאַרף עס גאַר!

כ׳האַב ניט קיין זילבער,
 כ׳האַב ניט קיין גאַלד,
 נאָר מיין יינגעלע בייטן —
 כ׳וואַלט אויף זיי קיינמאַל געוואַלט!

יידן-ש-שול

אונדזער שול

אונדזער קליינע קינדער-שול
איז מיט גוטע קינדער פול ;
אלץ איז ני, אלץ איז פריש ;
סיי די בענק און סיי דער טיש.

— בוך און העפט, העפט און בוך —
אלץ איז ריין, אלץ איז פיין ;
און די קינדער זיצן שטיל,
הערן זיך צום לערער איין.

אָט האָט ער מיט אונדז אַ שפּיל,
אָט דערציילט אַ מעשה ער —
אַרבעט טאַקע אַזוי פּיל,
אַבער עס איז גאַרניט שווער.

— זעכצן בענקלעך, טיש און שטול —
דאָס איז אונדזער גאַנצע שול.
נאָר מיט פּרייד איז שטענדיק פּול
אונדזער קליינע קינדער-שול.

דער ערשטער טאָג

עס איז טומלדיק און פריילעך,
 ס'איז דער קלאַס מיט קינדער פול ;
 ס'זיינען אַלע קינדער גליקלעך :
 ס'איז דער ערשטער טאָג פון שול.

ס'הערשט אַ פרייד אין אַלע אויגן,
 יעדנס פנים רעדט מיט גליק, —
 גלייך ווי נאָר פון קעמפ געקומען
 און אין שול געלאָפן צריק.

ס'קומט אַריין פון גאַס דער לערער,
 ס'לויכט זיין פנים אויף מיט פרייד :
 כאַטשבי אַלע אויף אַ מאָל זיי
 איז אַרומנעמען ער גרייט !

אַבער ס'זיינען קינדער פלינקער,
 לויפן זיי די ערשטע צו,
 כאַפן אים אַרום און קושן :
 — וואָס מאַכסטו דו און וואָס מאַכסטו דו ?

עס באַרואיקט קוים דער לערער,
 סיי אַליין זיך, סיי די קינדער :
 ניט געזען זיך גאַנצע וואַכן —
 וואָס איז דאָ אַזוי דער וואונדער ? ...

זיצן, זיצן זיבן קינדער ...

לויט אן אַלטן פּאָלקס־ליד.

זיצן, זיצן זיבן קינדער
אויף אַ שוועל אַ האַרטן,
זיצן, זיצן זיבן קינדער
ביי דער שול און וואַרטן.

רופט זיך אָנעט איינס פון זיי :
— וואָלט דער לערער קומען —
וואָלט איך ליבלעך אים באַגריסט
מיט אַ נייג אַ שטומען.

רופט זיך אָפּ דאָס אַנדערע :
— וואָלט דער לערער קומען —
וואָלט איך אים אַוועקגעגעבן
אַלע מיינע בלומען.

רופט זיך אויך דאָס דריטע אָפּ :
— וואָלט דער לערער קומען —
וואָלט איך ווי מיין פּאַפּאָ אים
הייס אַרומגענומען.

זיצן, זיצן זיבן קינדער
מיט אַ בליק אַ פרומען —
און זיי קוקן, און זיי וואַרטן,
ס'זאַל דער לערער קומען ...

שרה'לעס כעס

שרה'לע איז היינט געוואָרן
 אויף איר לערער שטאַרק אין כעס :
 ס'האַט דער לערער זיך געבייזערט
 היינט אַזוי אויף איר אין קלאַס ...

„ס'איז דער לערער אַזאַ שלעכטער ...“ —
 קלעמט איר קליינטשיק האַרץ צעווייטיקט :
 ס'האַט דער לערער אַזוי שווער זי,
 אַזוי שטאַרק זי היינט באַלידיקט ...

און ס'באַשליסט די קליינע שרה
 מער דעם לערער ניט צו ליבן ...
 „און זי וועט אויך מער ניט שפּילן ! ...“ —
 איז אַזוי ביי איר געבליבן.

אַבער באַלד האַט זי באַקלערט זיך :
 איז זי טאַקע דען גערעכט ?
 איז דער לערער אַזאַ בייזער ?
 איז ער טאַקע אַזוי שלעכט ? ...

אַט האַט ער דערציילט זיי היינט
 אַזאַ מעשה'לע אַ שיינס :
 פון אַ ווייסן ציגן-באַק
 מיט אַ בערדעלע אַ קליינס.

ווי עס איז אַוועק דער באַק
 צו דעם שטעטל-שערער,
 האָט זיין בערדל אָפּגעגאַלט:
 ניט געוואָלט עס מערער ...

און ווי שפעטער איז אויף ס'ניי,
 טאַקע אויף דעמוזעלבן אָרט,
 אויסגעוואַקסן איבער נאַכט
 אַט אַזאַ לאַנגע באַרד ...

און ער האָט אויך בילדער זיי
 פונעם באַק געמאַכט,
 האָבן אַלע קינדער שטאַרק,
 אַזוי פריילעך, הויך געלאַכט ...

טראַכט אַזוי זיך שרה'לע
 פונעם לערער און דעם קלאַס,
 און עס גייט צוביסלעך אָפּ
 איר פאַרדראַס אויף אים און כעס.

באַשליסט שוין איצטער שרה'לע
 דעם לערער ווידער ליבן ...
 „ער איז דאָך קיין שלעכטער גאָר“ —
 איז ביי איר איצט פעסט געבליבן ...

דאָס עלפטע געבאָט

יעדעס קינד האָט פון געבוירן
 פיינט געלאַסנקייט און רו :
 נאָר אַ שטיף טאָן און אַ שפּיל טאָן —
 ס'מאַכט ניט אויס אים, ווען און וואו.

מעגן זיצן פרעמדע מענטשן,
 מעג זיך זיין ווי קאַלט — אין גאַס,
 און אפילו פאַר די אויגן
 פונעם לערער אינעם קלאַס.

נאָר איין אסתר איז אַן אויסנאַם :
 אויף דער לעקציע זיצט זי שטיל,
 און ווען ס'לייענט פאַר דער לערער
 הערט זי איין זיך מיט געפיל.

יעדעס וואָרט, וואָס ס'זאָגט דער לערער,
 זוכט זי ריכטיק צו פאַרשטיין,
 ענטפערט ערנסט אויף די פראַגן,
 און גאַנץ אַפט אויך פרעגט אַליין.

עס פאַרדריסט איר בלוז אויף יענע,
 וועלכע הערן זיך ניט איין...
 ווען עס וואַלט אַן איר געווענדט זיך,
 לאַזט זי גאָר זיי ניט אַריין...

איבערהויפט האָט איר פאַרדראָסן,
ווען דער לערער האָט דערציילט,
ווי ס'האָט משה פאַר די אידן
צען געבאַטן איינגעטיילט.

ס'האָט אַ וויילע שווער פאַרקנייטשט זיך
איר קליין שטערנדל מיט חן,
און זי האָט געשטעלט אַ פראַגע:
— „לערער, כ'קען דאָס ניט פאַרשטיין...“

„משה, אָט דער גרויסער פירער
האָט געגעבן צען געבאַט:
„ווי באַציען זיך צו מענטשן
„און צו יהוה דעם גאָט.“

„נאָר אַן איינעם זייער וויכטיק
האָט ער גאָר פאַרגעסן זיך:
„אַנצוזאָגן אַלע קינדער —
„ווי אין קלאַס צו האַלטן זיך...“

„און מיר דאַכט, אַז אָט דער עלפטער
„איז דער וויכטיקסטער געבאַט...
„ווי זשע אָט דער גרויסער לערער
„גאָר אַן דעם פאַרגעסן האָט?...“

ס'לאַכט דער קלאַס זיך הויך פּאַנאַנדער :
 טאַקע גוט וואָס ר'האַט פאַרגעסן
 סיי־ווי קיינער וואָלט געפּאָלגט אים
 און וואָלט רואיק ניט געזעסן ...

און דער לערער שמייכלט ליבלעך
 און ער ענטפערט : — „ביסט גערעכט ...
 ס'וואונדערט מיך דאָסזעלבע אויכ'עט,
 ס'וואָלט געוועזן זייער רעכט ...”

אסתר בלייבט דאָך ניט צופרידן,
 ווייל זי קען דאָס ניט פאַרשטיין :
 פאַר אַ לערער זיך פאַרגעסן —
 אַזאַ זאָך איז גאַרניט שיין ...

אַ שפּיצל

אַי די חברה, אָט די קליינע :
 אַזאַ שפּיצל אָפּגעטאַן ! —
 זיך אין קליידער פון האַלב-ווילדע
 אינדיאַנער אָנגעטאַן ...

און ווען ס'איז אַריין אין קלאַס
 נאָך דער פּאַוזע דער לערער,
 האָט ער זיינע קינדער שוין —
 ניט געטראָפּן דאָרטן מערער ...

אויף די בענק זיינען געזעסן
 עפעס ווילדע מענטשן גאָר ...
 אין משונה מאַדנע קליידער
 און מיט מאַדנע לאַנגע האָר ...

הויך פאַרקאַשערט זיך די הייזלעך
 און מיט שמאַטעס אָנשטאַט זאַקן ...
 און פון קאַפּ פאַפּירלעך הענגען,
 צוגעשניטן פונקט ווי לאַקן ...

אויפן קאַפּ אַ מאַדנע צירונג :
 דאַכט זיך פעדערן פון הינער ...
 און עס הענגט פון יעדנס נעזל
 עפעס דאָרט אַ רינג אַ דינער ...

און די קליידער — אזוי מאַדנע :
 אויסגעמישט דאָ טויזנט פאַרבן...
 קוקנדיק אויף אַט די ברואים
 קען מען פון געלעכטער שטאַרבן...

ס'זיצן אַלע, שווייגן ערנסט,
 ווי ניט זיי דאָס גאַר געמיינט...
 און דער לערער שטייט פאַרוואונדערט
 און ער קוקט אויף זיי דערשטוינט...

ר'שטייט און קוקט, ווי ער וואַלט וועלן
 זיך אָן עפעס וואָס דערמאַנען...
 און די קינדער שמייכלען כיטרע:
 וועט דער לערער זיי דערקאַנען?...

יאָ... דער לערער האָט דערקאַנט זיי
 און ער האָט זיך הויך צעלאַכט:
 „אי האָט איר עס, שטיפערס גרויסע,
 „אַזאַ שפיל היינט צוגעטראַכט!...“

„נאָר צו וואָס זיך דאָס פאַרשטעלן
 „און פאַרקליידן זיך אזוי ?
 „איר דאַרפט גאַרניט אַט די קליידער :
 „איר זייט ווילד גענוג אזוי...“

אַלע קינדער לאַכן הילכיק,
 פריילעך פון דער קלוגער שפיל ;
 דויערט עס גאַנץ לאַנג דערנאַכדעם,
 ביז אין קלאַס ווערט ווידער שטיל.

אין זונען-שיין

פ ר י ל י נ ג

קינדערלעך יונגינקע,
 פנימ'לעך פרישינקע,
 אייגעלעך גלאַנצן מיט פרייד ;
 שטימעלעך קלינגענדע,
 פייגעלעך זינגענדע,
 זון אַ צעשמייכלטע ברייט.

וואַסערלעך רוישנדע,
 ווינטעלעך ברזונדע,
 נאַר וואַס דעם ווינטער באַגלייט ;
 פעלדער באַגרינטע,
 מיט פאַרבן באַשפינטע —
 מיט אויפבלי און יוגנט פאַרזייט.

מיין באַגריסונג

ביי מיין פענצטער איז אַ גאַרטן
און עס וואַקסן דאָרטן בלומען,
זיינען פייגעלעך אַהינצו
היינט צום ערשטן מאָל געקומען.

וועל איך באַלד אַרויס אין גאַרטן
מיינע בלומען פריש באַגיסן,
וועל איך שוין אין איינוועגס דאָרטן
מיינע ליבע געסט באַגריסן.

כיוועל אַרויס צו זיי און זאָגן :
— „אַ גוט-מאַרגן, ליבע געסט !
„ס'איז מיין גאַרטן פאַר אייך אָפן,
„בויט אייך דאָ זיך אייער נעסט.

„איר וועט קענען לוסטיק זינגען,
„פריי דאָ שפּרינגען, אומגעשטערט ;
„וואַסער וועט דער טוי אייך געבן,
„קערענדלעך — די ערד.

„און ווען איר וועט קינדער יונגע
 „פון די אייעלעך אויסבריען,
 „זאלן זיי זיך פריי דאָ וואַקסן,
 „ביז זיי וועלן קענען פליען.“

„ס'איז מיין גאַרטן פאַר אייך אָפן
 „און איר קענט דאָ רואיק לעבן ;
 „ס'וועט אייך קיינער דאָ ניט יאָגן :
 „איך אליין וועל אַכטונג געבן.“

און איך וועל זיי קערנער וואַרפן :
 זאלן זיי עס פריילעך קלייבן ;
 זאלן זיי זיך פילן היימלעך
 און אויף זומער דאָ פאַרבלייבן.

אַט אַזוי וועל איך אַרויס באַלד
 מיינע בלומען פריש באַגיסן,
 און לכבוד זייער קומען
 הייס די פייגעלעך באַגריסן.

צו אַ פייגעלע

פייגעלע, דו שיינס,
 פייגעלע, דו קליינס,
 דערצייל מיר עפעס נייעס פון דער וועלט!
 ביסט אַזויפיל אויסגעווען,
 האָסט אַזויפיל אויסגעזען, —
 דערצייל, וואָס דיר געפעלט.

איבער ימים, איבער טייכן,
 איבער ווייטע קעניגרייכן,
 איבער וויסטענישן, פעלדער,
 איבער טיף-געדיכטע וועלדער —
 וואו ביסטו דען ניט געווען!

ביי די ימים פעסטע ברעגן,
 אויפן וואַסער גרויסע שיפן,
 צווישן פעלזן שמאַלע שטעגן,
 און אין שטורעם שטילע ריפן —
 וואָס האָסטו דען ניט געזען!

דערצייל פון אלץ מיר כאַטש אַ האָר,
 דערצייל אַ טראַפעלע בלויז נאָר...

וויסטו דען פון וואָס איך טראַכט,
 ווען איך ליג אין בעט ביינאַכט? —
 עס ווייס דערפון ניט קיינער...
 ס'איז אַ סוד ביי מיר פאַרבאָרגן
 פאַר דעם ווייטן, ווייטן מאָרגן,
 נאָר איך האָב דערפון שוין זאָרגן...

כזוייס : איך בין דאך נאך א קליינער.
 נאך ווען כזועל א גרויסער ווערן,
 מער נישט דארפן קיינעם הערן,
 וועל איך ווערן דאן — א וואנדערער ...
 פון איין שטאט אין דער אַנדערער,
 פון איין לאַנד אין דעם אַנדערן,
 וועל איך גיין און וואַנדערן —
 ביז איך וועל צום סוף דערגיין ...

כזועל זיך לאַזן איבער ימ'ען
 מיט די שיפערלייט צוזאַמען,
 כזועל זיך לאַזן מיט די שיפן
 אין דעם ים דעם גרויסן, טיפן,
 און וועל זען, ווי גרויסע פישן,
 פון די טיפסטע טיפענישן,
 שפרינגען איבער שיפן הויך —
 ווילן איינשלינגען אין זייער בויך ...

כזועל א באַרג אין וועג אַ הויכן
 אַנטרעפן — אַ ריו !
 וועל איך צו זיין שפיץ דערגרייכן —
 זען, וואָס דאַרטן איז ...

כזועל זיך לאַזן איבער פעלדער
 מיט די וואונדערבאַרסטע בילדער,
 איינס פון צווייטן שענער, מילדער ;
 כזועל זיך לאַזן איבער וועלדער
 מיט די אויסטערלישסטע חיות —
 איינס פון צווייטן גרעסער, ווילדער ...

כ'וועל זיך לאָזן ווייט און ברייט,
וואו נאָר ערד און זון זיך שפרייט ...

אַט פון וואָס איך שטענדיק טראַכט,
ווען איך ליג אין בעט ביינאַכט ...

אַבער איצט בין איך נאָך קליין,
מוז דערווייל אין שול נאָך גיין, —
איז ביז וואַנען כ'קום דערצו,
דערצייל מיר, פייגעלע, כאַטש דו ...

ד' זון

- הויבן זיך פון בוים די צווייגן —
 צו דער זון! צו דער זון!
 רייסט דער וואַלד איבער זיין שווייגן —
 פאַר דער זון! פאַר דער זון!
- שפילן קינדער זיך און טאַנצן —
 אויף דער זון! אויף דער זון!
 לויכטן אייגלעך אויף און גלאַנצן —
 אין דער זון! אין דער זון!
- זשומען טייכעלעך און קלינגען —
 אויף דער זון! אויף דער זון!
 שפרינגען פייגעלעך און זינגען —
 צו דער זון! צו דער זון!
- זינג איך אויך מיט זיי צוזאַמען —
 צו דער זון! צו דער זון!
 ווערט פון דעם אַ ליד אין גראַמען —
 פון דער זון! פון דער זון!

רעגן, רעגן ...

רעגן, רעגן, פאל אויף מיר,
כישטעל זיך אונטער — אונטער דיר.

געץ מיין קאפ איין, מיינע האַר,
וואַש מיין פנים — לויטער, קלאַר.

וואַש מיין פנים, וואַש די פיס,
כ'זאל זיך פילן מונטער, פריש.

ס'זאָגט די מאַמע — און זי ווייס:
ס'מאַכט דער רעגן וואַקסן גרויס.

וואַקסט דאָס קינד אויס שטאַרק און הויך
און ווערט טאַקע קליגער אויך.

וואַקסט דאָס קינד אויס, ווערט אַ מאַן,
מיט אַ ברייטן, פעסטן שפאַן.

רעגן, רעגן, פאל אויף מיר —
כ'האַב געוואַרט שוין לאַנג אויף דיר ...

רעגן, רעגן, רעגנדל ...

רעגן, רעגן, רעגנדל,
טריף און פאל אויף מיר :
כ'שטעל מיין קאָפּ און פיסעלעך
אונטער — אונטער דיר.

ס'איז מיין פנים פלאַמענדיק,
רויט אַזוי, צעהיצט —
כ'בין געלאָפּן שטיפנדיק,
בין איך איצט פאַרשוויצט.

רעגן, רעגן, רעגנדל,
כ'שטיי שוין איצטער שטיל —
טריף אויף מיר די טראָפּנדלעך,
מיין צעהיצטקייט קיל ...

אין געוועט

„ס'איז מיר אומעטיק אזוי,
 „קיינער נישט געקומען היינט;
 „שפיל זשע דו מיט מיר זיך, זון,
 „ווי עס שפילן זיך צוויי פריינט...

„לאָמיר שפילן זיך אין פערדלעך:
 „איך — דאָס פערדל, דו — דער וואָגן...
 „וועל איך לויפן אינעם גאַרטן
 „און דו וועסט זיך נאָך מיר יאָגן...”

זאָגט אזוי דער קליינער דוד
 צו דער זון וואָס אויבן שיינט;
 ווינקט די זון מיט אירע שטראַלן,
 און זיי ווערן ביידע פריינט.

הויבט אָן דוד פריילעך לויפן,
 אַלע וויילע קוקט אַרויף...
 און ער זעט: די זון איז אויבן,
 דאָ ניט ווייט איבערן הויף.

האַט ער מורא, ס'וועט די זון נאָך,
 ס'וועט די זון אים באַלד דעריאָגן...
 הויבט ער אָן צו לויפן שנעלער:
 ער — דאָס פערדל, זי — דער וואָגן...

לויפט ער אום אזוי אַ שטונדע
און אין שנעלקייט ברייט פאַרמעסט זיך,
לויפט ער אום אזוי, ביז וואַנען —
אין דער גאַנצער שפּיל פאַרגעסט זיך ...

פאַלט ער אום אין גראַז אַ מידער :
זיך אזויפיל אַנגעלאָפּן !
ווערט ער באַלד פון שווערער מידקייט
אינעם ווייכן גראַז אַנטשלאָפּן ...

שלאָפט ער אָפּ אין גראַז אזוי זיך,
שלאָפט געשמאַק אַ לאַנגע צייט :
אויפן פנים, אויף דער פלייצע,
דרייט זיך איבער אויף אַ זייט ...

שלאָפט ער אָבער מיט אַ מאַס דאָך :
ס'איז דער זייגער באַלד שוין אַכט ...
כאַפט ער אויף זיך, ווען אין דרויסן
איז שוין קענטיק דער פאַרנאַכט.

כאַפט ער אויף זיך, קוקט פאַרוואונדערט :
ס'ליגט דאָס היטל אָן אַ זייט ...
ווי קומט ער אַהער גאָר איצטער ? —
וואָס האָט ער געטאָן די צייט ? ...

פלוצלונג, ווי ער וואַלט דערמאַנט זיך,
פון פאַרשלאָפּנקייט באַפרייט,
שפּרינגט ער אויף און קוקט אַרום זיך :
אַ, די זון איז אזוי ווייט ! ...

אַבער ווייט, אַזוי אַ ווייט ! —
 קענטיק, ער איז גיך געלאָפֿן ...
 און עס פֿאַלט אים גאַרניט איין,
 אַז ער איז די צייט געשלאָפֿן ...

שטייט ער שטיל און קוקט אין ווייטנס,
 שטייט אַזוי און קוקט פֿאַרטראַכט ;
 זעט ער : ס'איז די זון פֿאַרגאַנגען
 און עס ווערט שוין נאַכט.

טראַכט ער זיכער און צופֿרידן :
 ער — דאָס פֿערדל, זי — דער וואָגן ...
 ס'האַט נאָך אים געיאָגט די זון זיך
 און דאָך ניט געקענט דעריאָגן ...

ס א ל ד א ט ן

חנה'לען איז אומעטיק
זיין אליין אין הויז,
זעט זי קינדער שפילן זיך,
גיט זי אויך אַרויס.

זעט זי אינגלעך שפּאַנען אום
האַנט ביי האַנט אין צווייען,
האַלטן ביקסלעך אויף די אַקסלען
און מאַרשירן אום אין רייען.

ווייס זי, אַז דאָס שפּילן זיך
קינדער אין סאַלדאַטן:
האַט אַזויפיל אַנגעהערט זיך
פון איר גוטן טאַטן.

ס'איז איר טאַטע אין דער היים איצט,
אַבער לאַנג צוריק,
איז ער פונקט ווי אַלע טאַטעס
אויך געווען אין קריג.

זי געדענקט ניט, ווען איר טאַטע
איז אין קריג אַוועק,
אַבער איצטער נאָך אַפילו
ער דערציילט זיך אָן — אַ שרעק!

ער דערציילט, ווי ר'האַט געזעגנט
 זיך מיט איר און מיט דער מאַמען,
 און ווי ער האָט צוגעדריקט זיי
 ביידן צו זיין ברוסט צוזאַמען.

ווי עס האָט געוויינט די מאַמע
 און אליין ער — אויך ...
 און זי, קוקנדיק אויף ביידן,
 האָט געכליפעט הויך ...

זי איז דאָן געווען אַ „בעיבי“,
 נאָך אַ קינד אַ קליין —
 איז געבליבן דאָ די מאַמע
 נאָר מיט איר אליין.

און ס'דערציילט דער טאַטע איצט,
 ווי ער האָט נאָך זיי געבענקט:
 סיי בייטאָג און סיי ביינאַכט
 האָט ער אַליץ פון זיי געדענקט ...

און ס'דערציילט דער טאַטע אויך,
 וויפל ס'זיינען דאָרט געבליבן ...
 ר'האַט אליין איינמאַל געזען,
 ווי געפאַלן זיינען זיבן ...

און ס'פאָרגעסט די מאַמע ניט
איצטער נאָך דעם גליק,
וואָס דער טאַטע איז געקומען
אַ געזונטער אויף צוריק...

שטייט אַזוי די קליינע חנה
און דערמאָנט זיך וואָס געהערט —
און עס לאַזט אַראָפּ איר קעפל
אומעטיק זיך צו דער ערד.

קוקט זי שוין ניט אויף די קינדער
און אויף זייער הייסער שפּיל,
נאָר זי טראַכט אין זיך פּאַרטרויערט
מיט אַן ערנסטן געפּיל:

„ווען איך וועל זיין אַמאָל אַ „מאַמע“
„און וועל אויך האָבן אַ „טאַטן“,
„זאָל מען דאַמאָלסט גאָר שוין מער ניט
„דאַרפן האָבן קיין סאַלדאַטן“...“

אין העלן טאג

עס זינגט אַ יונגינק פייגעלע
 אין פרייען וואַלד אַליין,
 עס שפרינגט פון צווייג אויף צווייגעלע
 און היפט פון בוים צו בוים.

עס זעט גאַר ניט דאָס פייגעלע
 דעם יעגער, וועלכער לוגט,
 וואָס האָט הינטער אַ ביימעלע
 זיך גנב'יש-שטיל פאַררוקט.

ער האָט פאַרמאַכט דאָס אייגעלע
 און צילט זיך ווי אַ קאַץ:
 געפאַלן טויט דאָס פייגעלע
 פון פלוצלומדיקן באַץ...

עס שטייט אַ יונגינק העזעלע
 אין גאַרטן אויף אַ בייט,
 עס קייט זיך שטיל אַ גרעזעלע
 און קלערט גאַר ניט פון טויט.

נאָר זעט דאָרטן דעם גרויסן הונט,
 וואָס שטייט אַזוי און קוקט —
 דערשמעקט האָט ער דאָס העזעלע
 און האָט עס גלייך פאַרצוקט...

אין אַוונט-בלאַט

א י ן א ו ן נ ט

ווען דער לאַנגער טאָג פאַרגייט
און עס פאַלט דער אַוונט צו,
הויבן קינדער אָן צו בענקען
נאָך געלאַסנקייט און רו.

הויבט די גאַס אָן ווערן פוסטער,
יעדע שפּיל ווערט פּלוצלונג אויס —
סוואַרפן צו דער גאַס די קינדער
איר געטומל און גערויש.

קומען קינדער שווערע, מידע,
פון געשפּיל און פון געלאַף,
עסן ווינציק און געלאַסן,
ווייל עס וויגט זיי שוין דער שלאַף.

גייען זיי פון טיש פאַרשלאַפן,
און די אויגן האַלב-פאַרמאַכט,
טוען אויס זיך ווי אין חלום,
זאָגן קוים: „אַ גוטע נאַכט“.

קומט דער שלאַף דער גוטער, זיסער,
וויגט ער שטיל די קינדער איין;
הערן קינדער אויף צו וואַכן
און זיי שלאַפן רואיק איין.

ב י י נ א כ ט

סעמעלען האָט היינט די מאַמע
 בילדער פיל געבראַכט :
 מענטשעלעך און חיהלעך
 פון קאַרטאָן געמאַכט.

האָט זיך סעמעלע געשפּילט לאַנג,
 ביז אין אַוונט שפּעט,
 ביז ער איז מיט זיי צוזאַמען
 איינגעשלאָפּן אין זיין בעט.

שפּעטער נאָר, ווען ס'האָט די מאַמע
 זיך געקליבן שלאָפּן גיין,
 האָט דערהערט זי פונעם צימער
 סעמעלעס געוויין.

לויפט אַריין זי גיך דערשראָקן :
 — „וואָס איז, קינד, דער מער ? ...“
 וויינט ער סעמעלע און כליפעט :
 — „מאַמע, ער ... דער בער ...“

— „וואו, מיין קינד, ניטאָ דאָך קיינער,
 ס'האַט זיך דיר געדוכט...“
 הויבט זיך סעמעלע פאַרשלאָפן,
 ווי ער וואַלט געזוכט...

קלעפט דער שלאָף דאָך זיינע אויגן,
 זעט ער גאַרנישט מער...
 נאָר עס דאַכט זיך אים נאָך אַליץ אויס,
 אַז עס שטייט לעם אים דער בער...

הויבט ער ווידער אָן צו וויינען,
 מורמלט עפעס, רעדט —
 ביז עס האָט געמוזט די מאַמע
 לייגן זיך לעם אים אין בעט.

האַט ער זי אַרומגענומען
 שטייף אַרום דעם האַלדז, —
 און געהערט האָט לאַנג די מאַמע,
 ווי ער כליפעט אַליץ...

אַ ח ל ו ם

בייטאָג האָט לייבעלע געשטיפט פיל
און ביינאכט געלייגט זיך שפעט,
האָט זיך אים גע'חלומ'ט נאָכדעם,
אז ער פאלט אַרויס פון בעט ...

האָט ער אָנגעהויבן שרייען:
— „מאַמע, גיכער, קום אָהער! ...
האַלט מיך צו איך זאָל ניט פאַלן:
כיוועל נאָך זיך צעקלאַפן שווער ...“

איז זיין מאַמע באַלד געקומען,
פרעגט דערשראָקן: — „וואָס איז, וואָס? ...“
ענטפערט ער: — „דו זעסט ניט, מאַמע,
אז איך פאַל פון בעט אַרויס ...“

לאַכט די מאַמע און זי זעצט זיך,
לייגט די האַנט אויף אים און גלעט:
— „זעסטו דען ניט, קינד מיינס נאַריש,
אז דו ליגסט דאָך אין דיין בעט ...“

האַט ערשט לייבעלע פאַרשטאַנען,
אַז ס'איז גאַרנישט ניט געשען,
האַט ער איצטער ערשט דערמאַנט זיך :
ס'איז אַ חלום בלויז געווען...

האַט ער שטאַרק זיך פאַר דער מאַמען
פאַר זיין נאַרישקייט פאַרשעמט,
האַט ער גיך זיין קאַפּ באַהאַלטן
און פאַרדעקט אים מיט די הענט...

ביים פייער

נאַכן לאַנגן טאַג דעם שווערן,
אַפגעמאַטערט פונעם שפילן,
הויבן קינדער טיף אין האַרצן
פלוצלונג אָן אַ בענקשאַפט פילן.

און עס ווילט זיך זיי פאַרבלייבן
ערגעץ-וואו אַליין אָן קיינעם,
וואו נאָר קינדער בלויז מיט קינדער
זאָלן פילן זיך אינײנעם.

זוכן זיי דאָן אויס אַ בערגל —
ערגעץ-וואו אַ פלאַץ אַ פרייער —
קלייבן אויף זיך דאָרט די קינדער,
לייגן העלצלעך, צינדן פייער.

און ווען ס'פלאַקערן פאַנאַנדער
זיך אין טונקלקייט די פלאַמען,
זעצן אויס זיך אַלע קינדער
אַרום פייער שטיל צוזאַמען.

זעצן אויס זיך אַלע שטילע
 קוקן ערנסט אין די פלאַמען,
 און עס דאַכט זיך זיי : זיי זעען
 רויטע, גליענדיקע ימ'ען ...

הערן איין זיך צו דעם פייער,
 ווי עס קנאַקן דאַרטן פונקען,
 און עס דאַכט זיך זיי : אין פייער
 זיינען מעשות פיל פאַרזונקען.

שיילט זיך אויס באלד פונעם שווייגן
 אַ געמורמל, ווי אַ סוד,
 און עס פרעסן זיך די קינדער
 ענג צוזאַמען אין אַ ראַד.

ס'גייט זיי קיינעם גאַרנישט אַן איצט,
 נאַר אַליין זיי און דאָס פייער ;
 פילן אַלע, ווי די ענגשאַפט
 מאַכט זיי נאַענטער, געטרייער.

זיצן זיי אזוי צוזאַמען
 אין פאַרטרויטער שושקעריי,
 און עס טראַגט זיך פון די פלאַמען
 זייער שטיל געשעפטשעריי.

וואָס זיי ריידן און דערציילן —
 ווער קען וויסן, ווער קען זאָגן ? —
 ווי די גרויסע, אויך די קליינע
 זייער אייגן וועלט פאַרמאַגן ...

אַט אַזוי זיך אויף אַ בערגל
 קלייבן קינדער זיך צוזאַמען,
 און אין טונקלקייט פון אַוונט
 גליען אויף דאָרט העלע פלאַמען.

ס'פלאַקערט לוסטיק זיך דאָס פייער,
 ס'גליען העל די רויטע קוילן,
 און עס הערן איין זיך קינדער,
 וואָס די אַנדערע דערציילן.

ס'פרעסן אַלע זיך צוזאַמען
 ענגער אַלץ אַרום דער ראָד,
 און עס טראָגט זיך אַ געמורמל
 ווי אַ טיפער, טיפער סוד — —

אין ווינטער-גרוי

צו די פייגעלעך

זאָגט מיר פייגעלעך, איר ליבע:
וואו זייט איר עס אַצינד? —
אַז פאַריאַגט אייך ווייט פון מיר
האַט קאַלטער, בייזער ווינט.

— וואו זיינען זיי, די פריינט מיינע —
טראַכט איך אַליץ און קלער;
זינט אַנטשוויגן אייער ליד איז,
זינג איך אויך ניט מער...

ווי פלעגן מיך די נעסטן ציען! —
די אייעלעך אין זיי...
און איצטער האָט זיי בייז פאַרשאַטן
דער קאַלטער, וויסער שניי.

טראַכט איך, ווען איך זיץ אין שטוב
ביי אַן אויוון הייס:
וואו זיינען זיי די פריינט מיינע?
צי לעבן כאַטש? — ווער ווייס...

זיי וואָגלען ערגעץ דאָך אַרום,
 עלנט, אָן אַ היים,
 און אומזיסט זיי זוכן אום
 אַ גרינעם צווייג אויף הוילן בוים...

און עסן — ווייכע קערענדלעך —
 וואו נעמען זיי אַצינד ?
 אז פאַרווייט מיט שניי די ערד
 האָט דער בייזער ווינט...

גייט מיר ניט מיין היים מער איין,
 מיין אייגן וואַרעם גליק ;
 טראַכט איך אַלץ, צי וועל איך אייך
 נאָך זען אַמאָל צוריק...

אין אַ ווינטער־נאַכט

בילט אַ הונט אין מיטן נאַכט,
האַווקעט לאַנג גאַר אָן פאַרוואַס;
ס'נאַגט אַ ווייטאַג טיף זיין האַרץ
און עס דריקט אַ שווער פאַרדראַס.

אַלץ און אַלעס שלאַפּט שוין לאַנג,
נאַר ער איינער בלויז נאָך וואַכט:
קיינמאַל האָט ער ניט קיין רו —
ניט בייטאַג און ניט ביינאַכט.

יעדער איינער רוט שוין לאַנג
און עס שלאַפּט די גאַנצע וועלט,
נאַר ער איינער שפּאַנט אַרום
אויפן רעגן, אויף דער קעלט.

זיין געלעגער ווייט פאַררוקט
אויפן הויף דאַרט צווישן שמוץ —
נאַר אויך דעם זיך ניט פאַרגינט:
ער מוז היטן פרעמדע גוטס.

אַט אַזוי סיי טאַג, סיי נאַכט,
שפּאַנט ער אום און קיינמאַל רוט —
איז זיין פעל פון בלעך געמאַכט?
איז זיין הינטיש בלוט קיין בלוט? —

בילט אַ הונט אין מיטן נאַכט,
האַווקעט לאַנג גאַר אָן פאַרוואַס:
ס'נאַגט אַ ווייטאַג טיף זיין האַרץ
און עס דריקט שווער אַ פאַרדראַס...

ו ו י נ ט ן

בלאָזן, בלאָזן ווינטן שטאַרק,
 העפטיקע און נאַסע,
 פאַטשן איבער בעקלעך זיי
 פון קינדערלעך פון בלאַסע.

קענטיק, אַז זיי קענען ניט
 קיין קינדער-פרייד פאַרטראַגן:
 ווילן זיי די קינדער נאַר
 אין הויז אַריין פאַריאַגן...

ווילן אָבער קינדער ניט
 פאַרשפאַרט אין הויז פאַרבלייבן;
 טראַכטן קליינע קעפעלעך:
 ווי קאַן מען ווינט פאַרטרייבן!...

טראַכטן קינדער, טראַכטן לאַנג,
 און קאַנען נישט דערטראַכטן —
 מוזן זיי אין ווינטער-טעג
 אין צימער נעבעך שמאַכטן...

זיצן קינדער אומעטיק,
 זיצן זיי פארטרויערט —
 אָבער לאַנג די קינדער-זאַרג,
 לאַנג דאָך ניט געדויערט.

ווערן קינדער פריילעך באַלד,
 כאַפן ביכלעך קליינע,
 זוכן אויס דאָרט מעשה'לעך
 וואונדערלעכע, שיינע.

לעזן זיי די מעשה'לעך,
 מישן זייט נאָך זייט —
 פילן זיי ניט מער שוין גאָר,
 ווי ס'גייט דורך די צייט.

לעזן זיי די מעשה'לעך,
 שלינגען יעדעס וואָרט —
 ס'האַבן זיי די מעשה'לעך
 שפילן גאָר פאַרשפאַרט.

אַרט זיי שוין דער ווינט ניט מער,
 אַרט ניט וואָס ער בלאַזט —
 אַז יעדער ווינט אַ מעשה'לע
 צעטראַגן ברענגט און לאַזט.

זעען שוין די קינדער איין,
פארשטייען עס אצינד,
אז עס איז קיין שונא זיי,
קיין שונא ניט דער ווינט.

ס'האט דער ווינט געבראכט דאך זיי
מעשה'לעך גאר שיינע,
וואו אזויפיל פרייד פארשאפט
האט זיי יעדע איינע.

טראכטן אלע קינדער שוין :
עס מעג דער ווינט פארבלייבן ...
זיי זוכן שוין קיין מיטלען מער,
ווי אים צו פארטרייבן ...

אויפן שניי

— „קינדער, לאַמיר גאַר אַ יום-טוב מאַכן :
 „היינט אין שול ניט גיין —
 „ס'וועט דער לערער גאַרנישט טאָן אונדז
 „און די מאַמע וועט פאַרשטיין...“

„היינט ביינאַכט אַרויסגעפאַלן
 „איז דער ערשטער שניי —
 „ווי זשע קאָן מען איינזיצן דאָס
 „שטיל אין קלאַס אַזוי ? ...“

„לאַמיר בעסער היינט זיך שפּילן
 „אויף דער וויסער גאַס :
 „סאיז דער שניי היינט אַזאַ גוטער —
 „אַזוי ווייך און נאַס...“

חברה דאַרף מען לאַנג ניט בעטן,
 זיי פאַרשטייען : ס'איז אַזוי...
 און עס לאַזט זיך חברה פּריילעך
 אויף דער גאַס און צו דעם שניי.

נעמט זיך חברה צו דער אַרבעט
 מיט אַ טומל און אַ ליאַרעם :
 וואָס מיר קעלט און וואָס מיר ווינטער —
 חברה איז צערויטלט, וואַרעם...“

ווערט עס פריילעך באַלד אין דרויסן,
 קלינגען שטימען הילכיק, הויך ;
 ווערט די לופט מיט שניי פאַרטרונקען,
 אַזש עס גייט פון איר אַ רויך ...

פליען באַלד פון אַלע זייטן
 גרויסע, האַרטע קוילן שניי :
 עפעס שרייען דאַרט די גרויסע —
 ווער וויל אַבער הערן זיי ...

קענען מענטשן באַלד ניט דורכגיין
 רוקן אין אַ זייט זיך אָפּ —
 העלפט עס אַבער דאָ אויך קיינעם :
 ס'טרעפט דאָך פאַרט אַ קויל אין קאַפּ ...

חברה איז פאַרטראַגן היציק
 אין דער ערשטער ווינטער-שפּיל :
 ווער מיר עסן ! וואָס מיר עסן !
 וועלכעס קינד גאַר טראַכטן וויל ...

שפּילן קינדער ביז פאַרנאַכט שפעט,
 ווילן שפּילן אָן אַ סוף ...
 וואָס מיר שול ! און וואָס מיר לערער ! —
 און אפּילו טאַטנס שטראַף ...

דער פראָסט

ווען עס ווערט אין דרויסן ווינטער
און אַ קאַלטער ווינט שטאַרק בלאָזט,
ווייסן קינדער, אַז עס קומט שוין
זייער אַלטער פריינט, דער פראָסט.

ס'קענען קינדער אים פון לאַנג שוין —
ניט איין מאָל שוין אים געזען —
און ניט איינמאָל איז ביי זיי שוין
ער אַ גוטער גאַסט געווען.

ער זעט אויס פונקט ווי אַ זיידע,
מיט אַ לאַנגער ווייסער באַרד ;
און דער פנים אַזאַ גוטער,
מיט צוויי מילדע אויגן דאַרט.

אויפן קאַפּ אַ ווייסע מיצל,
אין אַ לאַנגן רויטן ראַק,
און אַרום אַ בלויער גאַרטל,
און אין האַנט אַ גרויסער שטאַק.

קומט ער פריילעך צו צו קינדער,
וועלכע שפילן זיך אין שניי,
גיט ער מיט זיין באַרד אַ טרייסל
און ער זעצט זיך צו צו זיי.

איז דער זיידע דאך אַ גוטער,
פונקט ווי קינדער ליבט די גאָס,
און האָט ליב אויך אויף קאַטאַוועס
מיט די קינדער טרייבן שפּאַס.

גיט ער איינס אַ קניפּ אין בעקל,
ווערט דאָס בעקל ראָזיק-רויט ;
גיט ער באַלד אַ שנעל אין אויער
שוין אַ צווייטן שטילערהייט ...

דעם אַ קניפּ און דעם אַ שנעל גיך —
אי געזען, אי שטילערהייט —
ווערן באַלד די הענט און נעזלעך,
אויערן און בעקלעך — רויט.

זיצן קינדער מיט דעם „זיידן“
און זיי שפּילן זיך צוזאַמען,
און פאַרגעסן זיך אָן עסן
און אַפּילו אָן דער מאַמען ...

זיצט אַבער דער „זיידע“ לאַנג ניט,
גיט זיין ווייסע האַנט אַ שטרעק :
זעגנט ליב זיך מיט די קינדער
און ער גייט אויף גיך אַוועק ...

אויף שליטלעך

— קינדער, וואָס עפעס אין שטוב היינט זיצן,
אינעם צימער איינגעשפּאַרט ! —
ס'איז אין דרויסן אַזוי פּריילעך,
און דער שניי איז אַזוי האַרט !

נעמט אַרויס די שליטלעך, קינדער —
פאַרן זומער וואו פאַרשטעלט —
זאָל נאָר קיינער זיך ניט שרעקן
פאַר דעם פּראָסט און פאַר דער קעלט.

נעמט אַרויס אין גאַס די שליטלעך,
וועט דאָס זיין אַ הייסער גליטש !
ס'וועט דער פּראָסט זיך אַזש דערשרעקן
און צוגיין פון גרויסער היץ ...

דאָ ניט ווייט — דאָס הויכע בערגל,
און פון אים אַ באַרג-אַראָפּ —
וועלן מיר עס זיך צעלאָזן,
אַזש פאַרשווינדלען וועט דער קאַפּ ...

זאל עס זיין אַ הייסער פאַרן,
 גאַר אָן פּערדלעך אַ גאַלאָפּ...
 אויף די שליטלעך פונעם בערגל —
 באַרג-אַראָפּ און באַרג-אַראָפּ...

און אַז שפּעטער וועלן קומען
 מיר אַהיים צוריק פון גליטש,
 זאלן פּלאַמען אונדז די בעקלעך
 ווי פון תּמוז'דיקער היץ...

— קינדער, צו די שליטלעך נעמט זיך,
 ניט אין שטוב צו זיין פאַרשפּאַרט:
 ס'איז אין דרויסן אַזוי פּריילעך
 און דער שניי איז אַזוי האַרט...

בערעלעס גליטשערס

בערעלע זיאַ קינד אַ יתום :
 ס'איז זיין פאָטער לאַנג שוין טויט,
 און זיין מוטער די אַלמנה
 קוים וואָס זי פאַרדינט אויף ברויט.

ווייס ניט בערעלע קיין חילוק,
 ווייס ניט, וואָס הייסט אַרעם, רייך ...
 וויל ער ווינטער גליטשערס האַבן —
 גליטשן זיך מיט אַלע קינדער גלייך.

שטייט ער ביי דער מאַמעס פאַרטער,
 לאַזט אין ערגעץ זיך ניט קערן,
 און ער רייסט זי און ער צופט זי,
 רופט צוהילף אויך הייסע טרערן.

שטויסט אַוועק אים ביז די מאַמע,
 לייגט קיין אַכט אויף זיינע טרערן,
 נאָר זי שילט זיך און איר לעבן
 און דעם מזל אירן שווערן.

זעט ער איין, אַז ס'וועט ניט העלפן :
 ר'וועט קיין גליטשערס דאָך ניט קריגן,
 גייט ער שטיל אַרויס אין דרויסן,
 זעצט אַוועק זיך אויף די שטיגן.

זיצט ער אומעטיק, פארטרויערט,
 טראכט ער ביז און מיט פארדראָס :
 אַלע קינדער האָבן גליטשערס,
 נאָר ער איינער ניט — פאָרוואָס ? ...

זיצט ער לאַנג אַזוי פאָרטרויערט,
 אומעטיק, אַזויווי קראַנק ...
 פלוצלונג שיינט זיין פנים העל אויף
 פון אַ פריילעכן געדאַנק :

ער וועט האָבן גליטשערס נייע,
 און ניט איינע — טאַקע צוויי ...
 וויל די מאַמע אים ניט קויפן —
 וועט אַליין ער מאַכן זיי ...

ער וועט נעמען ברעטלעך ברייטע
 און צוויי שטיקלעך דיקן דראַט,
 זעצט אַריין דעם דראַט אין ברעטל
 און אַ גליטשער פאַרטיק האַט ...

לויפט ער באַלד אַוועק אין ערגעץ,
 שפעטער קומט מיט „גליטשערס“ צוויי, —
 גליטשט ער זיך מיט אַלע קינדער
 און איז גליקלעך פונקט ווי זיי ...

אויפן פראַסט

ס'ברענט און קנאַקט דער פראַסט אין דרויסן,
 הויכט מיט גליענדיקער קעלט ;
 איינגעשטשימעט, איינגעקאַרטשעט
 טרייסלט זיך די גרויע וועלט.

יעדער איינער איילט זיך גיכער
 אינעם מאַנטל איינגעטוליעט :
 ס'האַט דער פראַסט מיט ברען און פלאַקער
 אזוי וואוטיק זיך צעהוליעט.

קוקט ניט קיינער אויפן צווייטן,
 יעדער טראַכט פון זיך נאָר בלויז —
 יעדער איינער איילט וואָס גיכער
 אין אַ וואַרעם, ליכטיק הויז.

איילט זיך יעדער ווי געשמיסן,
 איילט אַהיים זיך וואָס געשווינטער —
 נאָר וואָס איז דאָס ? אויף אַ בערגל
 שפילן דאַרטן, דאַכט זיך, קינדער ...

אָזוי שפּעט און קריכן אומ'עט —
 גאַר קיין מורא פאַר דער קעלט! ...
 נאַר ווער קען פאַרשטיין אַזעלכע —
 אָט די קליינע זשוואַווע וועלט ...

אָט האָט איינער אויפן שניי זיך
 פלינק און לייכט איבערגעקוליעט,
 און אַ צווייטער מיט אַ שליטל
 האָט צעיאָגט זיך און צעהוליעט ...

ווי מחבלים קריכן אום זיי
 אויפן פּראַסט און אין דער קעלט —
 נאַר ווער קאָן פאַרשטיין אַזעלכע,
 אָט די מאַדנע קליינע וועלט ...

בייזער ווינט

יאָגט דער ווינט זיך שטעכיק,
 מיט צאַרן און געהייל :
 יעדער שפרייז — אַ שטרעקע,
 יעדער בלאַז — אַ מייל.

יאָגט ער איבער וועגן
 מיט בייסנדיקער קעלט,
 בלאַזט ער אויס זיין צאַרן
 אַוואו נאָר אים געפעלט.

טראָגט ער זיך מיט אימפעט,
 קלייבט ניט אויס קיין ציל,
 לאַזט ער אויס זיין כעס
 אויף וועמען נאָר ער וויל.

פאַרקלייבט זיך אין אַ שטעטל,
 מאַכט ער באַלד עס פלאַך —
 קיין איינציק הויז לאַזט איבער
 מיט אַ גאַנצן דאַך.

וואַיעט ער אין קוימענס,
 הודזשעט מיט געוויין :
 וואָס ער מיינט צו זאָגן,
 ווייס נאָר ער אַליין.

פאַטשט ער אין די שויבן
האַגלדיק מיט שרויט,
קרעכצט אונטער זיין כוח
דער טויער מיטן פלויט.

לאַזט ער איבער חורבן
און אַ וויסטן שטרייף,
טראַגט ער זיך שוין ווייטער
מיט צאַרן און געפייף.

יאַגט זיך מיט אַ בייזער
גלייך פון שטאַט אין פעלד —
פריי פאַר אים די וועגן,
קיין זאַך ניט פאַרשטעלט.

זעצט ער פאַר דעם חורבן,
די צעברענטע שפּיל,
ברעכט מיט ווילדן אימפעט,
טרעט אויף וואָס ער וויל.

רייסט ער אויס דאַרט ביימער,
צעאַקערט ער די ערד,
פאַרווישט ער אַלע צייכנס,
קוים וואָס מען דערקענט.

פילט ער זיך געזעטיקט
נאָך דער ווילדער שפּיל,
פאַלט ער אום אַ מידער —
און ביסלעכווייז ווערט שטיל.

אַ משפּט מיטן פּראָסט

באַלאַדע

אָ משפּט מיטן פּראָסט

הערט זשע, קינדער, כוועל דערציילן
איך אַזאַ מין מעשה.

אינמאָל האָט דער פּראָסט דער גרויער,
מיט זיין באַרד דער ווייסער,
שטאַרק צעקריגט זיך מיט די מענטשן.
מיט די מענטשן, ניט מיט אַלע:
מיט די שרייענדיקע, ביזע —
מיט די מענטשן נאָר די גרויסע.

האַט צעקריגט זיך און באַשלאָסן,
אין זיין פּאַלאַץ זיך פּאַרשלאָסן,
און געוואַלט ניט מער שוין זען זיי
און צו זיי אויף ווינטער קומען.

האַט ער זיך אַזוי פּאַרנומען,
אינגעטראַכט זיך און באַשלאָסן,
און אין פּאַלאַץ זיך פּאַרשלאָסן.

און אַז שפּעטער איז געקומען
ווינטער אויף דער ערד,
איז געוועזן טאַקע ווינטער:
שניי און רעגן, קאַלטע ווינטן,
זאָווערוכעס, שטורעמווינטן,
אַבער פּאַרט קיין ווינטער פעסט,
ווייל אַן שטאַרקע, ביזע פרעסט.

ס'איז געוועזן טאָקע ווינטער,
 אָבער פֿאַרט ניט ווי ס'איז שטענדיק :
 ס'איז דער אמת'דיקער קענטיק
 גאַר געבליבן דאָרט אַהינטער ...

הערט אַ מעשה ! אַזאַ ווינטער
 נישט געזען זינט וועלט איז וועלט !
 ס'איז דאָס וואָסער אין די ברינעמס,
 אָן די פּרעסט און אָן די קעלט,
 גאַר קיין איינמאַל ניט פאַרפּראָרן —
 שייך זאָגן : פּראָסט אין צאָרן ...

האַט דער ווינטער, יענער ווינטער,
 אויסגעזען אַזוי :
 טאָג ווי נאַכט און נאַכט ווי טאָג,
 נאָר עס פּליוכעט און עס גיסט,
 גיסט — און ווערט נישט מיט דער רעגן.

גיסט און גיסט, ביז ער פאַרגיסט
 אַלע פעלדער, אַלע וועגן,
 און עס ווערט אין גאַס אַ בלאַטע,
 אַ פאַרפלייצונג, אַ שליכאַטע —
 כאַטש דערטרונקען ווערן.

ליגט דער טייך מיט וואסער הויך
 מיט אן אָנגעפילטן בויך,
 ליגט פאַרשעמט און ליגט פאַרלאָרן :
 ראיז דעם ווינטער נישט פאַרפּראָרן ...

ציט אַוועק דער וועג אין וואַלד זיך
 ווייך און בלאַטיק און פאַרטרונקען ;
 קענט איר זען : אין זומפּ באַהאַלט זיך
 פּערד און וואַגן טיף פאַרזונקען.

אַז דער וועג איז ניט פאַרפּראָרן,
 וויל דאָך קיינער שוין נישט פּאַרן ;
 זיצט שוין יעדערער אין הויז,
 ווי אין נאַרע דאַרט די מויז ...

און ווען ס'טרעפט אַמאַל באַגינען :
 ס'פאַלט אַרויס אַ נאַסער שניי —
 ליגט ער בלויז אַ שטונדע, צוויי,
 און אין נאַסקייט ווערט צערונגען.

אויף די גאַסן בלאָזן ווינטן,
 דאָ פון פאַרנט, דאָ פון הינטן,
 איילט שוין יעדערער אין הויז,
 ווער ס'איז נאַר אין גאַס אַרויס.

היינט פאַרשטייט איר שוין, ווי ס'האַבן
זיך די קינדער דאַן געפילט :
נישט געווען קיין איינס אַפילו,
וואָס אין גאָס האָט זיך געשפּילט.

וואָס מיר דרויסן ! וואָס מיר שניי !
וואו מיר קוילן ! וואו מיר גליטש ! —
ס'טראַכט גאָר קיינער ניט פון זיי,
ווי אין תּמוז'דיקער היץ...

ס'רייצט דער טאַטע נאָך זיך אונטער :
„וואַלסט אפשר אַרויס אין גאָס ?...“
לאַזט דאָס קינד אַראָפּ דאָס קעפל
אי פאַרשעמט און אי אין כּעס...

קענען קינדער שוין ניט לויפן
איבער גאַסן, איבער הויפּן,
ליגט זיך יעדערער אין הויז,
ווי אין לאַך ביי זיך די מויז...

זיצן קינדער ווי פאַרשעמטע,
זיצן שטיל און בייז-פאַרקלעמטע,
זיצן לאַנג, געדולדיק וואַרטן
אויף דעם פּראָסט דעם לאַנג-געגאַרטן.

און אזוי גייט דורך די צייט
און מען ווארט און האַפט און ווארט,
אַבער, קענטיק, ס'איז אומזיסט :
מער געווארט, אַלץ מער גענאָרט ...

ס'גייט אזוי זיך דורך די צייט,
גייט אַדורך אַ חודש, צוויי :
ס'קענען גרויסע גאַרנישט אויפטאָן,
כאַטש עס ליידן אויכ'עט זיי.

גייען אום אזוי פאַרזאַרגטע,
מיט אַ בליק אַ טיף-פאַרטראַכטן, —
און די קינדער מוזן נעבעך
אינעם הויז דערוויילע שמאַכטן.

ציט אזוי זיך לאַנג די צייט זיי,
ווי אַ בייזע שווערע שטראַף,
און עס ווייזט זיך ניט קיין ענדע,
און עס זעט זיך ניט קיין סוף.

הויבן קינדער אָן שוין ווערן
אומגעדולדיק און אין כעס :
ס'ציט אזוי צו זיך דער דרויסן !
ס'בענקט אזוי זיך נאָך דער גאַס !

און עס הויבן אָן שוין קינדער
 זוכן און אַליין צו טראַכטן,
 ווי פון אומעט זיך באַפרייען
 אינעם צימער דעם פאַרמאַכטן.

ווי דעם פראַסט דאָך ענדלעך ברענגען
 צו די מענטשן אויף צוריק,
 ריזאַל די קינדער ווידער געבן
 זייער אַלטן ווינטער-גליק.

לאַנג געטראַכט און לאַנג געזוכט,
 כיווייס ניט, ווי אַזוי, פון וואַנען :
 צי געהערט האַבן פון וועמען,
 צי אַליין האַבן פאַרשטאַנען.

קינדער זיינען ווי די מייזלעך :
 ליגן ערגעץ וואו פאַרשטעקט,
 נאָר איז עפעס וואָס זיי נוצלעך,
 איז אַזוי דאָס גלייך דערשמעקט...

ווי די מעשה זאָל ניט זיין דאָרט,
 ס'האַט געוואוסט שוין יעדעס קינד,
 אַז דער פראַסט האַט זיך צעבייזערט
 ניט פאַר זייער שולד און זינד.

שולדיק זיינען גאָר אַט יענע
 שרייענדיקע, שלאָגנדיקע, בייזע —
 אַז דער פּראָסט האָט זיך צע'כעס'ט
 אויף די מענטשן נאָר די גרויסע ...

— אויב אַזוי, צו וואָס דאָס וואַרטן ?
 זאָל מען עפּעס וואָס דאָך מאַכן :
 חברה קליינוואַרג זאָל דערווייזן,
 עס קען אויפּטאָן גרויסע זאַכן ...

חברה האָט אַמאָל געזעען
 גרויסע אַ פּאַרזאַמלונג רופן,
 האָבן יונגוואַרג איצט באַשלאָסן
 אויך דעמזעלבן מיטל פּרואוון.

און באַשלאָסן און געטאָן גלייך,
 צו דער זאָך זיך גלייך גענומען :
 אויפּגערופן אַלע קינדער,
 יעדערער אין צייט זאָל קומען.

און אַזוי איז עס געוועזן :
 נישט געדונגען זיך, געשטאַמלט,
 האָבן חברה יונגוואַרג אַלע
 זיך אין רעכטער צייט פּאַרזאַמלט.

זיך פאַרזאַמלט און ווי גרויסע
עלטסטע אויסגעקליבן :
אַ פאַרזיצער, אַ סעקרעטאַר —
ריכטיק, ווי עס איז פאַרשריבן.

און אַן דינגעניש און שפאַרעניש
צו דער אַרבעט זיך גענומען :
טראַכטן און דערטראַכטן זיך,
ווי אַזוי דער פראַסט זאָל קומען.

ס'זיינען קינדער, ווי די גרויסע,
דאָ פאַראַן פאַרשיידן :
סיי אין יאָרן, סיי אין שכל,
סיי אין האַנדלונג און אין ריידן.

ריידן אַלע וועגן פראַסט,
ברעכן זיך דעם מוח :
איינער זאָגט מיט גוטן בלוז,
אַ צווייטער גאָר — מיט כוח ...

רופט זיך אַפּ אַ מיידעלע :
„אפשר דאָס גאָר פּרוואוון ? —
„ס'זאָלן אַלע גיין אין פעלד
„און צוזאַמען רופן ...

„ס'איז דער פראַסט דאָך ניט קיין שלעכטער :
 „האַט אַזוי אונדז ליב צו גלעטן ! —
 „וועלן אַלע קינדער אים
 „אָנהויבן צו בעטן ...“

שפרינגט אַרויס אַ יונג אַ כוואַט,
 טרייסלט מיטן היטל :
 „שטילער קינדער, שטילער, שאַט —
 „כ'האַב אַ גוטן מיטל ...“

„איר וועט זען, כ'וועל עפעס מאַכן :
 „איר זאָלט נאָר מיך אַלע הערן !
 „און אויב קינדער וועט ניט לאַכן,
 „וועט איר זען — אַ פראַסט וועט ווערן.“

„איר ווייסט געוויס, ווי קאַלט עס ווערט
 „הייסע טיי, ווען איינער בלאַזט ...
 „היינט, ווען ס'וועלן בלאַזן אַלע —
 „וועט דאָך ווערן אַזש אַ פראַסט ...“

און אַ קליינטשיק אינגעלע,
 וועלכער ווייס ניט, וואָס מען וויל,
 און ער מיינט, אַז ס'איז די מעשה
 נאָר אַ קינדערישע שפּיל, —

רופט זיך אָט דער קליינטשיק אָן :
 „ווייסט איר גאָר וואָס מען זאָל טאָן ?
 „לאַמיר אויסטאָן גאָר די שיד,
 „וועט עס ווערן קאַלט אונדז גיך...“

לאַכן אַלע קינדער שטאַרק,
 הערן אויס און לאַכן ;
 וואָס העלפט אַבער לאַכן דאָ,
 אַז מען מוז דאָך עפעס מאַכן.

און עס רופט זיך אָפּ שוין איצטער
 איינער פון די גרעסערע :
 „כ׳האַב פאַר אייך אַן עצה, קינדער,
 „און, מיר דאַכט, אַ בעסערע.

„ווייסט איר, וואָס איך וועל אייך זאָגן ?
 „זאָל מען דעם-אַ מיטל פּרוּאוון :
 „זאָל מען גאָר דעם פּראַסט, וואָס כעס׳ט זיך,
 „אויף אַ משפּט מיט אונדז רופן...“

„זאָל ער קומען דאָ אַהערצו,
 „זאָל ער אונדז דערקלערן :
 „אַלע זיינע טענות-מענות
 „וועלן מיר אויסהערן.

„און מיר אויך דאָסזעלבע וועלן
 „אונדזער אומשולד אים דערקלערן :
 „אפשר וועט מיט אונדז ער נאָכדעם
 „ווידער גוטפריינט ווערן.

„אַדרבא, זאַלן ריכטער
 „זען דעם אמת אויסגעפינען :
 „איך בין זיכער, קינדער,
 „אַז מיר וועלן דאָך געווינען...“

ס'הערן קינדער איין פאַרטראַכט זיך :
 ס'איז זיין מיינונג גאַרניט שלעכט...
 און זיי פאַטשן מיט די הענטלעך :
 „טאַקע, יאַ, ער איז גערעכט...“

און אַזוי ווערט עס באַשלאָסן,
 אַט דעם מיטל פּרואוון :
 מ'זאַל דעם פּראַסט, וואָס כּעס'ט זיך,
 צו אַ משפּט רופן.

און באַשלאָסן און געוואָרן :
 צו דער זאַך זיך באַלד גענומען —
 מיט אַ פּרייד און מיט דעם גלויבן,
 אַז דער פּראַסט וועט ענדלעך קומען.

האַט מען לאַנג געזוכט, גערעכנט,
 ביז עס איז אַזוי געבליבן :
 בערטשיק שייע-לייב דעם סטאַליער/ס
 פאַר אַ ריכטער אויסגעקליבן.

בערטשיק איז אַ שטאַרקער אינגל,
 מיט אַ פנים מיט אַ גלאַטן,
 און די הענט אַזעלכע שווערע,
 ווי ביים סטאַליער, ביי זיין טאַטן.

ס'האַבן אַלע פאַר אים אַפשיי,
 פאַר זיין פלינקייט און זיין כוח,
 און וואו אויך מען דאַרף נאָר שכל,
 אַרבעט גלייך ביי אים דער מוח.

טרעפט זיך ווען אַמאַל אַ קריג
 צווישן קינדער אויף דער גאַס,
 רופט מען בערטשיקן אַהער,
 און עס גייט באַלד אָפּ דער כעס.

ס'קלייבט זיך בערטשיק גיך פאַנאַנדער,
 און דעם סכסוך ערלעך שליכט ער,
 און עס ווייסן אַלע קינדער :
 בערטשיק איז דער בעסטער ריכטער.

האַט מען לאַנג אַזוי גערעכנט,
 ביז עס איז אַזוי געבליבן :
 בערטשיק שייַע-לייב דעם סטאַליערס
 פאַר אַ ריכטער אויסגעקליבן.

האַט מען שוין דעם ריכטער דאָ,
 און דער „פּראָסט“ וועט אויך ניט פעלן :
 קלייבט מען אויס באַלד פאַר דעם „פּראָסט“
 יאַסעלע דעם געלן ...

יאַסל איז אַ יונג מיט ביינער,
 האַט מער נישט ווי נאָר דעם פעלער,
 וואָס ער האַט צו-רויטע האַר —
 רופט מען אים דערפאַר : „דער געלער“ ...

אַ געזונטער יונג — אַ כּוואַט,
 ווי אַן אמת'דיקער העלד,
 קנאַקט עס, ווען ער גייט נאָר דורך —
 ווי דער פּראָסט אין פּרייען פעלד.

און באַווייזט נאָר יאַסל ווען
 זיינען כּוחות פאַר דער וועלט,
 הויבן אַלע אָן צו שפּירן
 נאָך אין תּמוז שוין די קעלט ...

נו, איז פאַרטיק דאָס געריכט שוין
 צו דעם משפט צו דעם שווערן,
 און עס זעצן זיך מיט נייגיר
 אויס די קינדער גרייט צו הערן.

ס'קוקט פון יעדנס בליק אַרויס
 שטילע שרעק געמישט מיט פרייד,
 און עס הויבן אָן די דרייסטע
 זיך אַרויסווייזן מיט רייד.

זאָגט דער ערשטער : „ליבער פּראָסט,
 „ביסט געווען דאָך אונדזער פריינט —
 „וואָס זשע איז געשען אַזוינס,
 „וואָס דו כעס'ט זיך גאַר היינט ?

„ביסט דאָך שטענדיק אונדז געווען
 „אַזא ליבער פעטער,
 „וועלכער צערטלט יעדעס קינד,
 „יעדן איינעם גלעט ער.

„ס'איז געווען ביי אונדז אַ שמחה
 „יעדעס מאָל דיין קומען,
 „און מיט טאַנצן און מיט שפּרינגען
 „האַט דיך יעדער אויפגענומען.

„וואָס זשע ביסטו עס געוואָרן
 „מיט אַמאַל אויף אונדז אין כעס,
 „און פאַרשפאַרט פאַר אונדז דעם דרויסן,
 „און פאַרשלאָסן אונדז די גאַס? ...”

און אַ צווייטער רעדט שוין דרייטער :
 „זאָג, וואָס זיינען מיר דען שולדיק ?
 „שטייען מיר אַליין ניט אויס זיך
 „פון די גרויסע אַלץ געדולדיק ?

„ליידן מיר דען ווינציק אויס זיך
 „פון די גרויסע, ווען זיי כעס'ן ? —
 „הייסן אויפן באַנק זיך לייגן
 „און ניט זשאַלעווענדיק שמייסן ? ...”

און אַ דריטער רעדט שוין שטאַרקער :
 „וואָס געהערט מיט אונדז דאָס אַן ?
 „אויב די גרויסע זיינען שולדיק,
 „דאַרפסטו עפעס זיי וואָס טאָן ...

„הערסט אַ מעשה ! ס'איז דער ווינטער
 „באַלד אַדורך, און כ'האַב קיין איין מאָל
 „אויפן שליטל ניט געגליטשט זיך :
 „ס'האַט געטראָפן דאָס נאָך קיינמאַל ...

„שוין אַריבער באַלד דער ווינטער,
 „אַזוי אומעטיק פאַרלאַפן,
 „און איך האָב קיין איין מאָל קיינעם
 „מיט קיין שניי-קויל ניט געטראָפן...“

און אַ פערטער רעדט שוין גאַר שטאַרק :
 „אויב די שולד איז פון די גרויסע,
 „זאָל מען זיי טאָן וואָס זיי אונדז —
 „אויך מכבד זיין מיט הייסע...“

אַט אַזוי געזאַגט האָט זיינס
 יעדער איינער — גוט, צי שלעכט —
 און געזען דערווייזן אַלץ,
 אַז דער פראַסט איז ניט גערעכט.

אַבער ס'קען דער „פראַסט“ אויך ריידן :
 יאַסל איז אַ יונג אַ כוואַט !
 און עס קנאַקט געשלייפט זיין צינגל,
 ווי דער פראַסט אין מיטן שבט.

ס'גייט אַרויס אַיעדעס וואַרט זיינס
 פון זיין מויל מיט פלאַם און היץ,
 שניידט אַדורך זיך אין דער לופטן,
 ווי אַ ליזשבע אויפן גליטש... .

און ער טראַגט זיך מיט די ווערטער
לייכט און גלייך, און אין אַ קרייז,
ווי עס מאַכט אַ אינגל קונצן
אויפן גלאַטן שאַרפן אייז.

און ער ענדיקט הייס צו ריידן,
צו די קינדער זיך געווענדט,
און ער וואַרפט זיך מיטן קערפער
און מיט ביידע שטאַרקע הענט :

„יאַ, איך ווייס, איר זייט ניט שולדיק,
„איר זייט ריין פון יעדער זינד :
„ס'איז אַיעדערער פון אייך נאָר
„בלויז אַ שטיפערישעס קינד ...

„אַבער איך מוז ווייטער האַנדלען
„ווי אַזוי כ'האַב זיך פאַרנומען :
„יעדער איינער פון די גרויסע
„מוז זיין פולע שטראַף באַקומען ...”

ס'הערשט אַ שטילקייט ביי די קינדער,
אַלע אויגן אַנגעשטרענגט
אויפן ריכטער, וועלכער זיצט דאָרט
ערנסט-שווייגנדיק און דענקט.

יעדנס האַרץ קלאַפּט שטאַרקער, העכער,
ווי עס וואָלט דאָרט וואָס געשלאָגן :
וואָס וועט איצט דער ריכטער טאָן דאָ ?
וואָס וועט ער איצט זאָגן ?

און דער ריכטער טראַכט אַ וויילע,
שטעלט זיך ערנסט אויף און זאָגט :
„ס'האַט דער פּראָסט זיך היינט פאַר אונדז דאָ
„אויף די מענטשן שטאַרק באַקלאָגט.

„ער האָט אויסגעלייגט די טענות,
„אַלע אזוי שווער און עכט :
„ווער קען קומען עס און זאָגן,
„אַז ער איז דאָ ניט גערעכט !

„און ווען ס'האַנדלט זיך פון דעם נאַר,
„וואָלט איך אויך געזאָגט אזוי :
„אויב די שולדיקע פאַרדינען,
„קומט געוויס באַשטראַפן זיי.

„אַבער וואָס האָט עס צו טאָן גאַר
„מיט די אומשולדיקע קינדער ? —
„אַן פאַרוואָס און אָן פאַרווען גאַר
„זיי פאַרשטערן זייער ווינטער ?

„וואו און ווען שטייט עס געשריבן,
 „אַז קליינע דאַרפן פאַר די גרויסע ליידן?
 „און די פרוכט פאַרזייט פון טאַטעס,
 „דאַרפן נאַכדעם קינדער שניידן? ...

„און דעריבער טראַג אַרויס איך
 „אַט אַזאַ מין אורטייל היינט:
 „איינער איז דעם צווייטן מוחל
 „און מען ווערט צוריק שוין פריינט ...

„און אַזוי מוז עס שוין בלייבן,
 „אַט אַזוי, ווי איר דאָ הערט:
 „ס'מוז דער פראַסט שוין דאָ פאַרבלייבן,
 „מאַכן ווינטער אויף דער ערד ...“

און די מעשה ווערט דערציילט נאָך
 ווייטער אַט אַזוי:

ס'האַט אין יענער נאַכט פאַרוויגט זיך
 אַזאַ שטורעם און אַ שניי,

אַז פאַרשאַטן האָט עס וועגן
 און פאַרדעקט האָט טיפע גריבער,
 און די הורבעס אויף די גאַסן
 פאַרשטעלט האָבן די שטיבער.

און אויף מאַרגן אין דער פרי
האַבן דעכער זיך געגלאָזט :
פונעם שניי און פון דער זון —
און פון סמאַליענדיקן פראַסט.

ס'האַט דער פראַסט אַזוי געפלאַקערט,
אַזוי פינקלענדיק געגלאַנצט,
אַז בריליאַנטן פון דער זון-שיין
האַבן רויט אין שניי געטאַנצט.

און ווען ס'איז די נאַכט געקומען,
האַט דער פראַסט אַזוי געקנאַקט,
אַז ס'האַבן שטיינער זיך געשפאַלטן
און אין ווענט האַבן געהאַקט.

און די ווייבער ביי די ברינען
האַבן לאַנג דאָס נאָך באַטראַכט,
ווי אַזוי די קינדער האַבן
דאָס דעם פראַסט אַראַפגעבראַכט.

ווי אַזוי געזוכט זיי האַבן
קלוג אַ מיטל און געפונען :
צו אַ משפט פראַסט גערופן,
איינגעשטעלט זיך און געוואונען ...

אין יום-טוב טעג

ר א ש ה ש נ ה

— מאַמע, זאָג : וואָס איז דער מער
מיט באַבע און מיט זיידע ?
אומעטיק אַזוי, פאַרטרויערט שטאַרק,
און פאַרוויינט זיי זיינען ביידע ?

— ס'איז, מיין קינד, אַ יום־טוב היינט :
דאָס נייע יאָר קומט אָן !
ווילן ביידע אויסבעטן —
דורך וויינען און דורך תפילה טאָן —
אַז דאָס יאָר וואָס קומט, זאָל זיין
פול מיט פרייד און פול מיט שיין,
אָן מלחמות, אָן שום שרעק —
ניט ווי ס'יאָר, וואָס איז אַוועק...

— מאַמע, כ'קען עס ניט פאַרשטיין :
צוליב וואָס איז דאָס געוויין ?
אַז עס קומט אַ נייער יאָר,
דאַרף מען דאָך זיין פריילעך גאָר ?

— ביסט גערעכט, מיין קינד, כ'שטים איין:
 ניי-יאָר דאַרף מען פריילעך זיין!
 נאָר געווען אַזוי פון אַלע מאָל:
 אידן פלעגן אויף אַ קול
 באַגעגענען דאָס נייע יאָר
 דורך טרערן און געוויין אַ שפּאַר.
 אָט אַזוי פון לאַנגע צייטן —
 איז דאָס איצטער שווער צו בייטן...

סוכות

ס'שטייט דער זיידע קאָפּ פאַרריסן,
אַלע וויילע קוקט אַרויף :
עפעס קלייבט ער זיך דאָרט בויען
מיטן טאַטן אינעם הויף.

האַלט אין מעסטן, האַלט אין ציילן —
גאָר אַ גאַנצער אַרכיטעקט !
און דער טאַטע העלפט אים אונטער :
האַקט און קלאַפט, און שלאָגט, און זעגט.

כזוייס : מיין זיידע איז אַ בעקער,
קען ער באַקן ברויט און „ראָלס“ —
נאָר אַז ער זאָל קענען בויען,
זע איך גאָר צום ערשטן מאָל.

און מיין טאַטע איז אַ שניידער :
נייט ער מאַנטלען, הויזן, רעק —
פלוצלונג האָט ער שער פאַרביטן
אויף אַ האַמער, אויף אַ זעג.

איז ביי זיי אַרויסגעקומען
טאַקע אַזאַ מאַדנע זאַך :
אַ קליין הייזעלע פון ברעטער,
נאָר אַן קוימען און אַן דאַך.

און אַנשטאַט אַ ווייסער סטעליע —
 גרינע צווייגעלעך פון סכך :
 זעט זיך דורך דורך דעם דער הימל,
 שיינט אַריין דורך זיי די נאַכט.

— זאָג מיר, מאַמע, וואָס עס מיינט דאָס ?
 צוליב וואָס מען דאַרף דאָס גאַר ?
 און פאַרוואָס גאַר איצטער עפעס —
 אָט אין דער אַ צייט פון יאָר ?

— ס'איז, מיין קינד, דיין פראַגע וויכטיק,
 כּוועל דיר געבן צו פאַרשטיין :
 יעדע זאָך האָט איר באַדייטונג,
 יעדער מנהג האָט זיין מיין.

און דאָס ביידל, וואָס דו זעסט דאָ,
 איז נישט מער — אַ ווידער-קול :
 צו געדענקען, ניט פאַרגעסן,
 ווי געלעבט האָט מען אַמאָל.

אָט די ביידלעך, אָט די סוכות,
 דערמאָנען אונדז אין יענער צייט,
 וועלכע איז שוין לאַנג פאַרשוואַונדן —
 דורות הונדערטער שוין ווייט.

דעמאָלט האָבן אונדזערע זיידעס
 נישט געלעבט, ווי מיר אַצינד :
 נישט אין שטעט און נישט אין דערפער,
 נאָר אין מדבר, ווי דער ווינט.

און געלעבט אונטערן הימל,
 אָן אַ צודעק, אָן אַ דאָך :
 שטערן האָבן זיי דעם וועג באַלויכטן,
 פונעם רעגן האָט באַשיצט דער סכך.

לייכט איז דאָס איצט צו דערציילן,
 שיין צו הערן דאָס, מיין קינד ;
 אָבער שווער איז אַזאַ לעבן,
 שווער גאָר צו פאַרשטיין אַצינד.

איז אין יענער צייט אַ בייַדל —
 ווי דו זעסט אין הויף דאָ היינט —
 געווען דעם מענטשנס גרעסטער אוצר,
 געווען דעם מענטשנס בעסטער פריינט.

באַשיצט פון ווינט אים און פון רעגן,
 און פון אַלע מדבר-שלעק,
 צרות אים אַ סך פאַרמידן
 און אַ סך אומזיסטע שרעק.

טייער ז'אים געווען דאָס ביידל,
 כאָטש אָן קוימען און אָן דאָך :
 ווער האָט דאָן בכלל גע'חלומ'ט
 פון אַזאַ באַקוועמער זאָך ?

און אַפילו דורות שפעטער —
 לאַנג זיך שוין באַזעצט אויף ערד —
 האָט דאָס ביידל ניט פאַרלאָרן
 זיין באַשיצנדיקע ווערט.

ס'האָט געטריי געדינט דעם פויער,
 ווי אַמאָל אים טריי געשיצט :
 אין די נעכט — פון קעלט און חיות,
 אין די טעג — פון זון און היץ.

איז אַט, מיין קינד, נישט לאַך אַצינד
 פון טאַטן און פון זיידן,
 וואָס געוואָרן זיינען פלוצלונג זיי
 אַרכיטעקטן, בויער ביידע.

אויפבויען פאַר דיר זיי ווילן
 אַ בילד פון צייטן — לאַנג געווען,
 וואָס ניט אין לעבן, ניט אויף בילדער,
 קענסטו עס מער שוין ניט זען.

אויפבויען פאַר דיר זיי ווילן
 און כאָטש געבן דיר איין בליק,
 ווי געלעבט עס האַבן אידן
 מיט יאָרן טויזנטער צוריק.

פון קריג און צער

פון דער אַלטער היים

געקראָגן האָט אַ בריוו די מאַמע
פון איר אַלטער היים,
און האָט פּלוצלונג אויסגעבראַכן
אין אַ שטורמישן געוויין.

— זאָג מיר, מאַמע טייערע,
כ׳בעט דיר, הער אויף וויינען,
אפשר וועסטו פּראַוון ווייטער,
וועסטו בעסערס לייענען.

— ניין, מיין קינד, ס׳איז גרויס דער בראַך,
שווער דאָס צו באַשרייבן:
פון אַ גרויס-צעצווויגטן שטאַם
זאָל קיין איינער ניט פאַרבלייבן!

טאַטע-מאַמע דאַרט געהאַט,
ברידער, שוועסטער זיבן —
איז איצט קיינער מער פון זיי
שוין לעבן ניט געבליבן.

און די מאַמע רייסט די האַר,
ברעכט אין אַנגסט די הענט:
אַלע האָט דער שוואַרצער יאָר
היטלער, זיי פאַרברענט!

איך פארשטיי : ס'איז שווער פארטראַגן,
זיך באַרואיקן פרובירן —
אַ משפחה צו פארמאָגן
און מיט איין מאָל זי פארלירן.

כ'קוק אויף מאַמען פול מיט צער
און אַליין איך פיל זיך שולדיק:
אין דער גאַנצער צייט פון קריג
געבעטן זי צו זיין געדולדיק.

ס'פלעגט די מאַמע זאָרגן זיך :
ניטאָ קיין בריוו פון באַבען.
— מאַמע, זאָרג זיך ניט, וועסט זען,
וועסט מיט איינמאָל צוויי נאָך האַבן.

ס'פלעגט די מאַמע דאגה'ן זיך :
פאַרוואָס זאָל קיינער דאָס ניט שרייבן ?
— מאַמע, סט'זען : אין פאָסט עס וועלן
צען מיט איינמאָל זיך אַנקלייבן.

— ווי קענסטו, מאַמע, בריוו איצט קריגן,
אַז די עראַפלאַנען דאַרפן
אַנשטאָט בריוו צו קרובים פירן
אויפן שונא באַמבעס וואַרפן ?

כ'קוק אויף מאַמען איצט און קלער זיך :
אַזאַ נאָר בין איך געווען !
כ'האָב דאָך גאַרנישט ניט פאַרשטאַנען,
וואָס עס איז געשען ...

קריגס־וואַגלער

פאַרט אַ שיף אין מיטן ים,
פירט עס ניט קיין רינדער —
פאַרט אַ שיף אין מיטן ים
אַנגעפאַקט מיט קינדער.

קוקן ניט קיין שאַף און לעמער
דורך די שוואַרצע גראַטעס —
קינדער אַרעמע דאַרט שטייען
אַנגעטאַן אין שמאַטעס.

— זאַגט מיר, ליבע, ווער זייט איר ?
פון וואַנען און וואוהין ?
שווימט איר ערגעץ צו אַ ציל ?
פירט די שיף אייך וואו אַהין ?

און פאַרוואַס, איר טייערע,
האַט די היים פאַרלאָזט ?
טאַטע-מאַמעס אייערע
דאַרט איבערגעלאָזט ?

— מיר האָבן ניט קיין היים פאַרלאָזט,
 קיין טאַטן און קיין מאַמען,
 און אָן ציל אין וועג געלאָזט
 אויף אומבאַקאַנטע ימ'ען.

ס'האַט נישט קיינער, ליבער פריינט,
 פון אונדז שוין מערער קיינעם —
 ס'האַט דער קריג פון אונדז געמאַכט
 עלנטע יתומים.

און די היימען אונדזערע
 שוואַרץ אין קויל פאַרברענט,
 שטייען איצטער חרוב'ע —
 קרימען נאָר און ווענט.

וואַגלען מיר אָן היים איצט אום —
 נעכט אַזוי און טעג —
 זוכן צו דערשלאַגן זיך
 ערגעץ צו אַ ברעג.

מעשה' לעד

די מאַדנע אַלטיטשקע

1.

אין אַ קליינעם שטעטל האָט אַן אַלטיטשקע פרוי געלעבט. קיינער האָט ניט געוואוסט ווער זי איז, פון וואָנען זי קומט און צי האָט זי בכלל וועמען: אַ מאַן, אַ קינד, אַדער אזוי אַ פריינט.

נישט קיין באַרעדעוודיקע איז זי געווען, אַ פאַרשלאָסענע אין זיך, און האָט מיט קיינעם קיינמאָל ניט גערעדט, ניט וועגן אַנדערע און ניט וועגן זיך.

נאָר איין זאך האָט יעדער איינער געקענט זען — די פרוי איז געווען זייער, זייער אַלט: אפשר אַכציק, אפשר פינף און אַכציק און אפשר אַפילו די פולע ניינציק...

איר גאַנצער פנים איז געווען דורכגעקאַרבט מיט טיפע קנייטשן, ווי רעדער פון שווערע וועגענער וואָלטן איבער אים דורכגעפאַרן, די אויגן טיף איינגעזעצט אונטערן שטערן, און די פלייצעס, ווי אין אַ האַרב אויסגעקילעכט, האָבן געהאַלפן שלעפן די, פאַר איר, שווערע לאַסט פונעם אויסגעבויגענעם, איינגעשרומפטן קערפער.

מען האָט זי קיינמאָל ניט געזען אַן איר שטעקן, וואָס האָט איר איצט געדינט ווי אַ דריטער פוס, און אויף וועלכן זי האָט זיך אַנגעשפאַרט מיט מער זיכערקייט ווי אויף אירע אייגענע פיס. די אַלטיטשקע איז, ווייזט אויס, זייער אַן אַרעמע געווען. וואָרום געלעבט האָט זי פון גיין איבער די הייזער און אַנקלאַפן אין פרעמדע טירן. יעדע וואָך, אין אַ באַשטימטן טאָג, פלעגט

זי קומען אין אַן אַנדער געגנט פון שטעטל און גיין פון גאַס-צו-גאַס, פון הויז-צו-הויז, און פון טיר-צו-טיר, און וואַרטן, אַז עמע-צער זאָל איר עפעס אַרויסטראַגן.

וועט עמעצער דען אַפּזאָגן אַזאַ אַלטיטשקער און ניט וועלן איר עפעס געבן ?

פלעגט טאַקע יעדער איינער, דערקענענדיק איר קלאַפּ אַדער קלונג ביים טיר, איר עפעס אַרויסברענגען : ווער אַ פאַר גראַשן, ווער אַ שטיקל ברויט, און ווער אַפילו אַן אַלטע פאַר שיד, אַדער אַן אַלט אַפגעטראַגן קליידל. די אַלטיטשקע פלעגט עס צונעמען און אַריינפאַקן אין איר טאַרבעלע, וואָס זי האָט שטענדיק מיט זיך געטראַגן.

נאָר אַ מאַדנע איז זי געווען די אַלטיטשקע. זי האָט קיינמאַל קיינעם ניט באַדאַנקט און מיט גאַרנישט געפרואוּט אַרויסווייזן איר אַפשאַצונג פאַר יענעמס גוט האַרציקייט. אַנשטאַט אַ דאַנק צו זאָגן, פלעגט זי נאָר אויפהויבן די אויגן, אַנשטעלן זיי אויף דעם געבער און פילבאַדייטנדיק אַרויסזאָגן :

— נישט פאַר מיר טוסטו עס, נאָר פאַר זיך אַליין ...

די מענטשן פלעגן בלייבן שטיין פאַרוואונדערט און אַ ביסל געפלעפט : אַ מאַדנע אַלטיטשקע ! וואָס האָט זי געקענט מיינען מיט אירע ווערטער ? וואָס האָבן זיי געקענט באַדייטן ? ...

יעדן איינעם האָט זיך דאָס שטאַרק געוואַלט וויסן, נאָר קיינער האָט ניט געהאַט די העזה זי צו פאַרהאַלטן און פרעגן. אייניקע האָבן שוין געהאַט באַשלאָסן, ווען זי וועט קומען דאָס צווייטע מאָל, זי צו פרעגן. אַבער, ווען עס איז געקומען צו דעם, האָט זיי אויסגעפעלט מוט. יעדער איינער האָט אַ טראַכט געטאַן : פאַר די פאַר גראַשנס וואָס איך גיב איר, אַדער

פֿאַרן שטיקל ברויט, אַדער אַפילו פֿאַרן אַלט קליידל, זאָל איך זי באַלעסטיקן מיט פֿראַגן און אַרױפֿצױנגען אױף איר אַ שמועס, װאָס איז איר אפֿשר גאַרניט צום האַרצן? ניין, איך װעל עס בעסער ניט טאָן... אפֿשר װעל איך עס װען עס איז אױסגע־פֿינען דורך אַן אַנדער װעג... און אַזױ האָט יעדער אײנער געדולדיק געװאָרט.

2.

װי שױן פֿריער געזאָגט, האָט קײנער ניט געװאָגט אַפֿצװאָגן דער אַלטיטשקער, װען זי איז געקומען צו דער טיר. נאָר אײן פֿרוי איז געװען אַן אױסנאַם...

אינעם שטעטל האָט אַ רײכע אַלמנה געװאוינט, שױן ניט קײן זײער יונגע געװען. געזאָגט האָט מען, אַז זי פֿאַרמאָגט אױצרות. נאָר װי רײך זי איז געװען, אַזױ קאַרג און שלעכט איז זי געװען. קײן טראָפֿן װאַסער װאָלט זי קײנעם ניט געגעבן די ליפֿן צו באַנעצן... מען האָט געזאָגט אױף איר, אַז זי װאָלט גיכער דאָס שטיקל ברויט אין ברונעם אַרײנגעװאָרפֿן, אײדער עס אַן אַרעמאַן צו געבן...

איז אָט, אױך צו אָט־דער קאַרגער און רײכער אַלמנה פֿלעגט די אַלטיטשקע קומען און פֿלעגט איר הױז ניט דורכלאָזן.

פֿונקט װי צו יעדער אַנדער טיר, פֿלעגט זי צו איר רײכן הױז צוקומען, אין דער ברייטער געפֿאַרבטער טיר אַנקלינגען און שטעלן זיך װאָרטן, עמעצער זאָל פֿון דאָרטן אַרױסקומען און איר עפעס דערלאַנגען.

נאָר אין דעם פֿאַל איז עס געװען אַנדערש. אַנשטאַט די טיר זאָל זיך עפענען און אַ פֿרײנטלעך פֿנים זאָל זיך באַװײזן, פֿלעגט

אַ פאַרטקעלע אין פענצטער זיך עפענען און די רייכע פרוי
פלעגט פון דאָרט שטרענג אויסרופן :
— עס טוט מיר זייער לייד, מאַדאַם, אָבער איך קען אייך
גאַרנישט געבן ...

דער פנים פון דער אַלטער פלעגט זיך גאַרנישט ענדערן. קיין
סימן פון פאַרוואַנדערונג, אָדער פאַרדרוס, איז אויף איר ניט
געווען צו באַמערקן. אַוודאי ניט קיין בייזקייט. זי פלעגט נאָר
די אויגן אויפהויבן, אויף דער רייכער פרוי זיי אַנשטעלן, און
קלאַר און דייטלעך אַרויסזאָגן : — נישט מיר טוסטו עס, נאָר זיך
אַליין ...

און פאַמעלעך אַוועקגיין צו אַן אַנדער טיר ...
די רייכע פרוי פלעגט בלייבן געפלעפט : וואָס מיינט זי מיט
די ווערטער ? פאַרוואָס זאָגט זי עס איר ? ... אָבער באַלד פלעגט
זי זיך באַרואיקן מיטן געדאַנק, אַז מאלע וואָס אַזאַ אַלטע פרוי
זאָגט ... מסתמא שוין עובר-בטל ... זיי מיינען גאַרנישט, די
ווערטער ... זיכער מיינען זיי גאַרנישט ...

און אַ באַרואיקטע פלעגט די רייכע פרוי פאַרמאַכן דאָס
פאַרטל און גיין צו זיך אין די צימערן.

אָבער, כאַטש די רייכע פרוי פלעגט דער אַלטיטשקער גאַר-
נישט געבן, פלעגט די אַלטיטשקע ניט אויפהערן קומען צו איר.
פונקט ווי צו אַנדערע הייזער, פלעגט זי אויך אַהער יעדע וואָך,
אין אַ באַשטימטן טאָג, אין אַ באַשטימטער צייט, קומען און
שטעלן זיך וואַרטן ביי דער טיר.

דער רייכער פרוי האָט עס אַנגעהויבן צו מאַטערן. נאָך
וואָס קומט זי אַהער ? ווייס זי דען ניט, אַז זי וועט דאָ גאַרנישט
קריגן ? אַזאַ אַלטער נאָר ... מען דאַרף זי זען אַנלערנען ...

און די רייכע פרוי האָט באַשלאַסן, אַז ווען די אַלטיטשקע וועט ווידער אַמאָל קומען, זאָל זי איר ניט ענטפערן... זאָל יענע שטיין און וואַרטן ביי דער טיר אַזוי לאַנג, ביז איר וועט נמאס ווערן, און זי וועט מוזן אַוועקגיין. און נאָך עטלעכע מאָל, וועט די בעטלערין פאַרשטיין, אַז זי האָט ניט נאָך וואָס צו קומען... ווי אַלט און נאַריש זי איז, וועט זי פונדעסטוועגן באַגרייפן, אַז אַנלייגן טרחה אויף אַן אומזיסטער זאַך, איז אַרויסגעוואַרפענע אַרבעט...

אַבער די אַלטיטשקע, ווייזט אויס, האָט אַדער ניט פאַרשטאַנען, וואָס די רייכע פרוי מיינט, אַדער ניט געוואָלט פאַרשטיין — מיט איין וואָרט: זי האָט ניט אויפגעהערט צו קומען צו איר...

יעדע וואָך, אין דער באַשטימטער צייט, פלעגט זי קומען צו דער רייכער פרויס הויז, אַנקלינגען אין טיר און שטעלן זיך וואַרטן.

אַ היבשע צייט פלעגט אַריבער און קיינער פלעגט ניט ענטפערן. די אַלטע, אַנגעשפאַרט אויף איר שטעקן, פלעגט שטיין און געדולדיק וואַרטן, אַזוי לאַנג, ביז די רייכע פרוי פלעגט אַליין דאָס געדולד פאַרלירן... דורך אַ זייט פון פענצטער, הינטער אַ גאַרדין, פלעגט זי זיך צוקוקן, ווי די אַלטיטשקע שטייט אַזוי געדולדיק און ווערט גאַרניט מיד — און אין האַרצן פלעגט איר אָנהויבן צו קאָכן און זידן: אַזאַ אַלטער נאַר!... אַזאַ אַלטע משוגענע!... פאַרשטייט זי ניט, אַז זי האָט דאָ ניט נאָך וואָס צו שטיין?

פון פאַרדרוס פלעגט די רייכע פרוי אָנהויבן שילטן... אַבער סוף-כל-סוף פלעגט דער גבירטע נמאס ווערן צו וואַרטן און

עפענענדיק ראשיק דאָס פאַרטקעלע, פלעגט זי אַרויסשרייען :
 — איך האָב אייך גאַרנישט צו געבן ... גייט געזונטערהייט
 און באַלעסטיקט ניט אומזיסט קיין מענטשן ...
 — נישט מיר טוסטו עס, נאָר זיך אליין ... פלעגט די אַלטע
 רואיק און אָן כעס ענטפערן. און פאַמעלעך אַוועקגיין זיך פון
 דער טיר.

3.

דער רייכער פרוי האָט די גאַנצע זאָך זייער פאַרדראָסן. עס
 האָט אַנגעהויבן ווירקן אויף אירע נערוון. זי האָט אַנגעהויבן
 ליידן פון אַפטע קאַפּ-שמערצן און פון צאַן-ווייטיק ...
 זי פלעגט די אַלטע פאַרוואַרפן מיט קללות, אָבער די קללות,
 ווייזט אויס, האָבן קיין ווירקונג ניט געהאַט. די אַלטע האָט
 פאַרגעזעצט צו קומען יעדע וואָך — עפעס ווי אויף דער גביר-
 טעס צעפוקעניש, ווי אויף איר צעפלאַצעניש ...
 די רייכע פרוי האָט געפילט, אַז ווייטער קען אַזוי נישט גיין.
 אויב עס זאָל אָנהאַלטן נאָך אַ ביסל, וועט עפעס מיט איר פאַר-
 קומען ... און צוליב וועמען ? צוליב וואָס ? צוליב אַט-דער אַל-
 טער שלעפערקע ? ... דער עובר-בטלידיקער בעטלערקע ? ...
 פּע ! ... זי טאָר אַזוינס ניט דערלאָזן ... איר געזונט איז וויכטי-
 קער ווי אַלץ אין דער וועלט ... זי מוז זען צוטראַכטן עפעס
 אַזוינס, וואָס זאָל דער בעטלערקע איינמאַל פאַר אַלע מאָל
 אַפּשניידן דעם וועג צו איר !
 זי האָט גענומען טראַכטן, און עס האָט איר לאַנג ניט גע-
 נומען, ביז זי האָט עפעס צוגעטראַכט ...
 אין דעם פרימאַרגן, ווען זי האָט געוואוסט, אַז די אַלטיטש-
 קע דאַרף צו איר קומען, איז זי אויפגעשטאַנען פריער ווי אַלע

מאָל און גענומען זיך גרייטן צו באַגעגענען די אַלטיטשקע — אַנדערש ווי אַלעמאַל ... זי האָט באַשלאָסן אונטערטראַגן דער אַלטער אַזאַ מתנה, וואָס זאָל איר איינשלעפּערן איינמאַל פאַר אַלעמאַל און פאַרשפּאַרן איר קומען אַהער ...

מיט באַזונדערן חשק האָט זי זיך גענומען גרייטן אַ געבעקס פאַר דער אַלטער. זי האָט געבראַקט און געהאַקט, ניס און מאַנדלען, טייטלען און ראַזשינקעס, צימערניג און פּרוכטן פאַרשיידענע, דאָס אַלץ אויסגעמישט צוזאַמען, און פאַר אַ צוגאַב צוגעלייגט צו דעם אַ פּראַשעק מיט טויטלעכן סם ...

און ווען די אַלטיטשקע איז שפּעטער צוגעקומען צו איר הויז און ווי שטענדיק מיט איר ביינערדיקער האַנט אַנגעקלונג-גען אין דער טיר, האָט די גביר'טע דאָס מאָל געטאָן אַנדערש. אַנשטאַט אַ פאַרטקעלע, האָט זיך געעפּנט טאַקע די ברייטע טיר. די באַלעבאַסטע, אַז אויסגעפּוצטע, האָט זי באַגעגנט מיט אַ זיסן שמייכעלע. אין דער רעכטער האַנט, מיט אַ קלאַרער ווייסער סאַלפּעטקע פאַרדעקט, האָט זי געהאַלטן אַ פּרישן, קיילעכדיקן און שמעקעדיקן טאַרט ...

זי האָט עס דערלאַנגט דער אַלטיטשקער און מיט אַ נאָך זיסערן שמייכל ווי פּריער, געזאַגט :

— איר זעט, מאַדאַם, קיינמאַל גיב איך אייך גאַרנישט. האָב איך דערפאַר דעם מאָל, ספּעציעל פאַר אייך אָפּגעבאַקט דעם געשמאַקן טאַרט און טראַג עס אייך צו ... עסט עס געזונטער-הייט ...

ביי זיך אין האַרצן האָט די גביר'טע בשעת-מעשה געטראַכט : זאָל זי נאָר דעם ערשטן ביסן אַרונטערשלינגען, וועט זי שוין דעם צווייטן ניט דאַרפן ...

דער אַלטער׳ס פנים האָט זיך פון דעם אומדערוואַרטעטן סורפריז ניט געענדערט. ניט קיין פאַרוואונדערונג און ניט קיין באַגייסטערונג איז אויף אים ניט געווען צו באַמערקן. זי האָט אויפגעוויבן די אויגן צו דער פלוצים מילד-געוואַרענער באַ- לעבאַסטע און קלאַר אַרויסגעזאַגט :

— נישט מיר טוסטו עס, נאָר זיך אַליין...

ביי דער רייכער פרוי האָט אינעווייניק עפעס אַ צאַפל געטאַן. דער געמאַכטער שמייכל פון פנים איז פאַרגאַנגען און אַ לייכטער שאַטן האָט אים פאַרביטן, געמישט מיט אַ קליינעם ציטער. זי האָט געפילט, אַז איצט איז די צייט איבערצופרעגן די אַלטיטשקע און אויסגעפינען, וואָס יענע מיינט אַלעמאַל מיט איר שטענדיקן זאַג: „נישט מיר טוסטו עס, נאָר זיך אַליין...“

באַלד אָבער האָט זי זיך באַרואיקט און אַ טראַכט געטאַן: שוין-זשע קען עס זיין וויכטיק צו וויסן, וואָס אַן אַלטער עובר- בטל'דיקער פרוי פאַלט איין אַ זאַג צו טאַן? ... גיכער ווי אַלץ פאַרשטייט זי אַליין ניט, וואָס זי מיינט מיט דעם... נאָר סיי ווי וועט זי שוין מער אַהער ניט קומען... היינט איז זי דאָ צום לעצטן מאָל...

אַ באַרואיקטע איז זי אַריין צו זיך אין די צימערן.

4

דער טאַרט האָט ווירקלעך גוט געשמעקט און מיט זיין פרישקייט און ריח געריסן די נאָזלעכער. די אַלטיטשקע האָט שוין לאַנג אַזאַ געשמאַקן ביסן ניט געהאַט, און עס האָט זיך איר שטאַרק געוואַלט פאַרזוכן פון דעם. אָבער דער טאַג איז געווען אַ הייסער און זי האָט באַשלאָסן צו גיין אין פאַרק, זיך

זעצן אויף אַ באַנק אונטער אַ שאַטנדיקן בוים און דאָרט געניסן
אַ שטיקל.

ווען זי האָט זיך אַנידערגעזעצט, האָט זי אַרויסגענומען דעם
טאָרט פון טאָרבעלע, אָפגעבראַכן אַ שטיקל און שוין געוואָלט
נעמען עס אין מויל און אָנהויבן עסן.

אַבער פלוצלונג האָט זי דערזען אַ מאַדנע פּאַסירונג. ניט
ווייט פון איר, אויף אַ ספּעציעלער סטעזשקע, געמאַכט פאַר
די רייכע, זיי זאָלן קענען יעדן פּרימאַרגן זיך דורכפאַרן רייטן-
דיק, כדי בעסער דעם פּרישטיק צו פאַרדייען און איינזאַפן אין
זיך פּרישע לופט און זון-שיין, איז איינער אַזאַ רייטער אָנגעפאַרן.
זיין קערפּער האָט זיך פּלוצים גענומען וואַקלען אין אַלע זייטן,
און ער איז אַראָפּגעפאַלן פון דעם פּערד... דער פּערד איז
אַנטלאָפּן און דער מאַן איז געבליבן ליגן אויף דער ערד.

די גאַנצע זאַך האָט דער אַלטיטשקער אויסגעזען מאַדנע:
וואָס האָט דאָ אַזוינס געקענט פּאַסירן? האָט זי געטראַכט.

זי האָט אַריינגעלייגט צוריק אין טאָרבעלע דאָס שטיקל
טאָרט, וואָס זי האָט געהאַלטן ביים איינבייסן, פּאַמעלעך זיך
אויפּגעהויבן און אַוועק צום פּלאַץ, וואו דער מאַן איז געלעגן.
זי האָט דערזען אויסגעצויגן אויף דער ערד אַ שיינעם יונגמאַן,
רייך געקליידעט, און מיט אַן אויסגעצערטלען פנים. ער איז גע-
לעגן און האָט געקרקצט.

די אַלטיטשקע האָט זיך איבערגעבויגן איבער אים און גע-
נומען אים אויספּרעגן: — וואָס האָט פּאַסירט מיט דיר? און
ווער ביסטו?

רעדנדיק מיט אַ שוואַכער שטימע, האָט ער איר דערציילט.
ער איז דער רייכער פּרויס איינציקער זון... יעדן אינדערפרי,

נאך פרישטיק, פאָרט ער אַרויס אויף זיין פּערד רייטן אין פּאַרק.
 ער האָט עס זייער ליב... נאָר יעדן טאָג עסט ער אָפּ פרישטיק
 פאַרן אַרויספאַרן, און דעם מאָל האָט זיך אים עפּעס ניט גע-
 וואָלט... איז ער אַרויסגעפאַרן אָן עסן. פּלוצים האָט אים
 גענומען ציען ביים האַרצן, דער קאַפּ האָט זיך אים גענומען
 דרייען — און ער איז אַראָפּגעפאַלן פון פּערד...

— אַ, ווען דו קענסט מיר עפּעס געבן, האָט ער זיך געבעטן
 ביי דער אַלטיטשקער: — כאַטש אַ שטיקל ברויט פון דיין
 טאַרבעלע, דאָס האַרץ צו דערקוויקן... מיין מוטער וועט דיר
 גוט באַצאָלן פאַר דעם...

דער פּרויס אויגן זיינען ליכטיק געוואָרן און אויף איר צע-
 קנייטשטן פנים האָט זיך אויסגעלייגט אַ צופּרידנקייט.

— אַ, זיכער וועל איך דיר געבן, זיכער... האָט זי אַזוויי
 גערעדט צו זיך אַליין, פאַרענדיק זיך אין איר טאַרבעלע: —
 און גראַדע דיין אייגענער מוטער'ס געבעקס... איך קום נאָר
 וואָס פון איר און זי האָט מיר געגעבן אַ וואונדערלעך געשאַנק,
 מיט דער ברייטער האַנט געגעבן...

און אַרויסנעמענדיק דעם טאַרט פון טאַרבעלע, האָט זי
 געזאָגט:

— זייער שיין געווען פון דיין מוטער... זע, וואָס זי האָט
 פאַר מיר אויסגעבאַקן, ספּעציעל פאַר מיר... זי האָט אַפילו
 קיין אַנונג ניט געהאַט, אַז אויך איר זון וועט פון דעם געניסן...
 זייער שיין געווען...

זי האָט אים דערלאַנגט דאָס זעלבע שטיקל טאַרט, וואָס זי
 האָט פריער אַליין געוואָלט עסן. אַבער, ווי נאָר ער האָט דעם
 ערשטן ביסן אַראָפּגעשלונגען, איז ער באַלד געפאַלן טויט...

עס איז געוואָרן אַ טומל אַרום און מען האָט געבראַכט אַ
דאַקטאָר. יענער האָט דערקלערט דעם יונגמאַן טויט, כאָטש
ער האָט ניט געקענט דערקלערן גענוי, פון וואָס ער איז גע-
שטאַרבן: פונעם פּאַל, צי פון עפעס אַנדערש...

ווען די רייכע פרוי איז געקומען צו לויפן און די אַלטיטשקע
האַט איר דערציילט די איינצלע הייטן, וואָס מיט איר זון האָט
פאַסירט, האָט יענע פאַרבראַכן מיט די הענט און פאַרצווייפלט
אויסגעשריען:

— אַ, איצט פאַרשטיי איך שוין, וואָס דו האָסט אַלע מאָל גע-
מיינט מיט די ווערטער: „נישט מיר טוסטו עס, נאָר זיך
אַליין...“ איצט פאַרשטיי איך שוין...

אויך אַלע אַנדערע אין שטעטל האָבן איצט קלאָר פאַרשטאַ-
נען, און מער זיך אין קיין דערקלערונג ניט גענויטיקט...

דער שוואַרצער האָן

איך וויל אייך דערציילן אַ מעשה, וואָס האָט פאַסירט מיט אַ סך יאָרן צוריק.

אין יענע צייטן פלעגט מען אָפט באַשולדיקן די אידן, אַז זיי נוצן בלוט פון קריסטלעכע קינדער פאַר זייערע מצות אויף פסח, און די אומוויסנדע מענטשן, וואָס האָבן געגלויבט אין דעם, פלעגן באַפאַלן די אידישע באַפעלקערונג, איבערהויפט פאַר פסח, און איבערהויפט אין די קליינע שטעטלעך, און דורכפירן אויף זיי בלוטיקע פאַגראַמען.

האָט זיך איין מאָל געמאַכט אין אַ שטעטל, אַז אַ קריסט איז געווען אין כעס אויף זיינעם אַ שכן, אויך אַ קריסט, האָט ער געכאַפט דעם שכנס אינגל, אים דערמאַרדעט און, כדי עס זאָל ניט פאַלן אויף אים קיין חשד, אַריינגעוואָרפן דעם קערפער צו אַ צווייטן שכן — אַ אידן — אין קעלער.

אַזוויי עס איז געווען פאַר פסח, איז גלייך פאַרשפרייט גע- וואָרן אַ קלאַנג, אַז די אידן האָבן דערמאַרדעט דאָס קינד, כדי צו נוצן זיין בלוט אין זייערע מצות.

די פּאָליציי האָט גענומען זוכן, געגאַנגען פון הויז צו הויז, גענישטערט די בוידעמער, די קעלערס און ענדלעך געפונען דאָס קינד אַ דערמאַרדעטן — ביי דעם אידן אין קעלער.

פאַר די קריסטן, ווי אויך פאַר דער פּאָליציי איז קלאַר געווען, אַז דער איד האָט דערמאַרדעט דאָס קינד.

אומזיסט האָט זיך דער איד געבעטן, געוויינט און גע'טענה'ט, אַז ער איז אומשולדיק, אַז ער ווייס ניט פון וואָס צו זאָגן און אַז דאָס קינד איז בייזוויליק אַריינגעוואָרפן געוואָרן צו אים אין

קעלער. ס'האט אויך ניט געהאלפן דאָס איינשטעלן זיך פאַר אים פון דעם רב און אַנדערע אַנגעזעענע אידן פון שטעטל — די אויפֿרעגונג פון דער קריסטלעכער באַפעלקערונג איז געוואַקסן פון שעה צו שעה און געדראַט ניט בלויז אומצוברענגען דעם אומשולדיקן אידן, נאָר אויך די גאַנצע אידישע באַפעלקערונג פון שטעטל.

ענדלעך איז דעם רב איינגעפאַלן אַ געדאַנק: בעטן דעם פּאַליציי-הויפט, ער זאָל אָפּוואַרטן מיטן משפט דריי טעג צייט און געבן די אידן אַ געלעגנהייט צו זוכן דעם מערדער.

דער פּאַליציי-הויפט האָט צוגעשטימט, אָבער מיט דעם באַ- דינג, אַז אויב אין דריי טעג אַרום וועלן די אידן ניט קענען צושטעלן דעם מערדער, וועט ער לאָזן אַרעסטירן ניט בלויז דעם אידן ביי וועמען מען האָט דאָס דערמאָרדעטע קינד געפונען, נאָר אויך אים, דעם רב, און אַנדערע אַנגעזעענע אידן פון שטעטל. און וואָס דער סוף זייערער וועט זיין — איז קלאַר ...

די אידן האָבן זיך צוזאַמענגעקליבן אין שול און דער רב האָט אויסגערופן, אַז ווער ס'וועט געפינען דעם מערדער וועט קריגן הונדערט זילבער-שטיק.

די אידן זיינען געבליבן אין שול און האָבן די גאַנצע צייט געפאַסט און געוויינט און געהאַפט, אַז עמעצער זאָל זיך אָפּזוכן, וואָס זאָל אויפֿדעקן דעם אמת'ן מערדער.

אָבער עס איז אַריבער אַ טאָג און צוויי, און קיינער רופט זיך ניט אָפּ.

און אַט איז אַנגעקומען דער דריטער טאָג. עס רוקט זיך

אַ שעה נאָך אַ שעה, עס איז שוין מיטאַג-צייט, נאָך מיטאַג —
און קיינער באַווייזט זיך ניט.

אַט הויבט זיך שוין אָן די זון אַרונטערצולאָזן, עס ווערט
פאַרנאַכטלעך, און די אידן שטייען אין שול פאַרצווייפלטע און
וויינען און שרייען און ווייסן ניט פון וואַנען עס וועט קומען זייער
הילף, ווייל נאָך אַ שעה און נאָך אַ שעה און די דריי טעג ענדיקן
זיך ...

פלוצלונג, ווי די אידן שטייען אַזוי פאַרצווייפלט, גיט זיך
אָן עפן די טיר און אַ יונגער בחור לויפט האַסטיק אַריין:
— איך ווייס נאָך דערווייל ניט ווער דער מערדער איז,
אַבער איך נעם זיך אונטער אים צו געפינען. פירט מיך צום
פאַליציִי-הויפט ...

פירט מען דעם בחור צום פאַליציִי-עלטסטן און דאָס גאַנצע
שטעטל אידן פאַלגן אים נאָך.

— נו, וואָס? — פּרעגט אים יענער — דו ווייסט ווער דער
מערדער איז?

— ניין — ענטפערט דער בחור — דערווייל ניט. אַבער איך
נעם זיך אונטער ביז מאַרגן אים אויסצוגעפינען. נאָר איין באַדינג
דערביי: דו זאָלסט זען, אַז אַלץ וואָס איך וויל, זאָל מען אויס-
פאַלגן.

— גוט — זאָגט דער עלטסטער — איך וועל עס טאָן.
— אויב אַזוי — זאָגט דער בחור — פאַרלאַנג איך, אַז מאַרגן
גאַנץ פרי זאָל די גאַנצע באַפעלקערונג פון שטעטל, קריסטן און
אידן, זיך צוזאַמענקלייבן אויפן מאַרק-פּלאַץ, קיין איינער פון
זיי זאָל אין הויז ניט בלייבן, און דאָרטן וועלן מיר שוין זען וואָס
צו טאָן.

באלד האָט דער עלטסטער אַרויסגעגעבן אַ באַפעל און גע-
פאָדערט, אַז די גאַנצע באַפעלעקערונג, קריסטן און אידן, זאָלן
מאַרגן גאַנץ פרי זיך צוזאַמענקלייבן אויפן מאַרק-פלאַץ.

די דאָזיקע נייעס האָט אויפגערודערט דאָס שטעטל. אַ גאַנצע
נאַכט איז קיינער ניט געשלאָפן און אַלץ געטראַכט וועגן דעם,
וואָס מאַרגן וועט זיין.

און קוים האָט אָנגעהויבן טאָגן איז שוין דאָס גאַנצע שטעטל
געווען אויף די פיס און גענומען זיך צוזאַמענקלייבן אויפן מאַרק-
פלאַץ. אין גיכן איז אויך געקומען אַהין דער פאַליצי-הויפט
און נאָך אים דער בחור.

אַבער דער בחור איז ניט געווען אַליין. אין איין האַנט האָט
ער געטראָגן אַ צונויפגעלייגט ביידל און אין דער צווייטער —
אַ שוואַרצן האָן.

ער האָט גלייך אויפגעשטעלט דאָס ביידל און געהייסן אַלע-
מען זיך אויסשטעלן אין אַ ריי, איינער נאָכן צווייטן, קריסטן
און אידן.

— און איצט — האָט ער זיך אָנגערופן צום עולם — וועלן
מיר באַלד אויפזוכן דעם מערדער. אַבער ניט איך וועל עס טאָן,
נאָר — אַט דער שוואַרצער האָן...

און ווייזנדיק פאַרן עולם דעם האָן, האָט ער ווייטער גע-
זאָגט:

— אַט דער האָן איז ניט קיין געוויינלעכער האָן, נאָר אַ
וואונדער-האָן. ער קען אַלצדינג זען און אַלצדינג טרעפן. קיין
זאָך קען מען פון אים ניט באַהאַלטן, און ער וועט אויך טרעפן
ווער דער מערדער איז.

און אריינטראגנדיק דעם האָן אין ביידל, האָט ער זיך אָנ-
גערופן :

— איצט וועט יעדער איינער אַריין אין ביידל און אַרויפ-
לייגן זיין רעכטע האַנט אויפן האָן. דער האָן וועט בלייבן שטיל
און רואיק. נאָר ווי דער מערדער וועט אַרויפלייגן זיין האַנט
אויף אים, אַזוי גלייך וועט דער האָן אָנהויבן צו קרייען און דער-
מיט אַרויסגעבן דעם שולדיקן.

און דער עולם האָט אָנגעהויבן איינער נאָכן צווייטן אַריינגיין
אין דעם פאַרמאַכטן ביידל, בלייבן דאָרט אַ וויילע און באַלד
אַרויסקומען צוריק. די וואָס זיינען אַרויסגעקומען זיינען געשטאַ-
נען מיט פאַרכאַפטע אַטעמס און מיט קלאַפנדיקע הערצער און
געוואָרט, אַז אַט באַלד וועט דער האָן אָנהויבן צו קרייען.

נאָר אַט איז די ריי געוואָרן אַלץ קלענער און קלענער. די
דורכגעגאַנגענע קוקן זיך נייגערק צו צו די פנימער פון די
איבערגעבליבענע און די אידן שטייען נאָך דערצו און די הער-
צער קלאַפן זיי פון שרעק.

און אַט זיינען שוין גאָר די לעצטע געבליבן : די לעצטע
פינף, פיר, דריי, צוויי ...

און אַט איז שוין דער סאַמע לעצטער. אַלע קוקן זיך צו אים
צו מיט נייגיר און פאַרדאַכט. נאָר אויך ער גייט דורך — און
דער האָן קרייט אַלץ ניט.

ווענדן שוין אַלע זייערע בליקן צום בחור : די אידן — מיט
שרעק און פאַרצווייפלונג, און די קריסטן — מיט כעס און גלייכ-
צייטיק מיט באַהאַלטענער פרייד.

נאָר דער בחור איז געבליבן רואיק ווי פריער און ווענדנדיק
זיך צום עולם, האָט ער אויסגערופן :

— און איצט שטעלט זיך אויס ווידער אין אַ ריי מיטן פנים
צו מיר און צו דעם פּאַליציי-הויפט — און דער מערדער וועט
גלייך אויפגעדעקט ווערן.

מיט אומצוטרוי און אַן חשק האָבן אַלע פויל אויסגעפּאַלגט
דעם באַפעל און זיך ווידער אויסגעשטעלט אין אַ ריי מיטן פנים
צום בחור.

— און איצט — האָט דער בחור באַפוילן — הויבט אַלע אויף
די רעכטע הענט און האַלט זיי, ביז איך וועל הייסן אַראַפּלאָזן.
אַלע האָבן אויסגעפּאַלגט און אויפּגעהויבן די רעכטע הענט.
נאָר וואָס האָט פּאַסירט ? — וואָס האָבן אַלע דערזען ?
ביי אַלעמען זיינען די הענט געווען שוואַרץ, נאָר ביי איינעם,
אַ קריסט, איז זי געווען ווייס, ווי נאַטירלעך.

אַלע האָבן זיך איבערגעקוקט און דערשראָקן אַנגעקוקט דעם
קריסט.

— אַט דאָס איז דער מערדער — האָט דער בחור אַנגעוויזן
דעם פּאַליציי-עלטסטן אויפן קריסט מיט דער ווייסער האַנט —
ער האָט עס דערמאַרדעט דאָס קינד ...

דער קריסט איז בלאַס געוואָרן, האָט זיך גענומען וואַקלען,
איז צו צום עלטסטן, געפּאַלן אים צו די פיס און גענומען אים
בעטן, ער זאָל אויף אים רחמנות האָבן און שענקען אים דאָס
לעבן: ער האָט עס טאַקע דערמאַרדעט דאָס קינד פון זיין
שכן ...

ביי די אידן איז געוואָרן אַ פרייד. זיי זיינען זיך געפּאַלן
אויף די העלזער, זיך געקושט און געוויינט פון גליק: זיי זיינען
געראַטעוועט געוואָרן.

איר ווילט אַוודאי וויסן, וואָס עס האָט פאַסירט ? גאַרנישט
האָט פאַסירט. די זאַך איז געווען זייער איינפאַך. דער האָן איז
קיינ וואונדער-האַן ניט געווען, ווייל אַזעלכע זיינען ניטאָ. ער
איז אַפילו קיין לעבעדיקער האָן ניט געווען, נאָר פשוט אַן
אַנגעשטאַפּטער האָן אויסגעשמירט אין סאַזשע. און ווען די
מענטשן האָבן אַרויפגעלייגט אויף אים זייערע הענט, זיינען די
הענט זייערע אויך געוואָרן אויסגעשמירט אין סאַזשע און
שוואַרץ. דער מערדער אָבער האָט מורא געהאַט אַרויפצולייגן
זיין האַנט אויף אים, ווייל ער האָט געגלויבט, אַז דער האָן וועט
אַנהויבן צו קרייען. און אַזוי ווי קיינער איז מיט אים אין ביידל
ניט געווען האָט ער געטראַכט, אַז סיי ווי וועט קיינער ניט וויסן
פון דעם און ער האָט זיין האַנט אויפן האָן ניט אַרויפגעלייגט,
און אַזוי איז זיין האַנט געבליבן ווייס.

עס איז בלויז געווען אַ קלוגער איינפאַל פונעם בחור, און
דאָס האָט גליקלעכערווייז געראַטעוועט אַ גאַנץ שטעטל אידן.

וּיצוּ וּיצוּ זִיבֵן קִינְדֶער

מוזיק פון לעף ליאָוו

אויס דאלינגאָנג

אָ שולעס אָ אַלעס דער-קינד-זי זי-זי - זי

מאָן - קו אַלן שווע דער קינד-קינד-זי זי-זי - זי - זי

שלוס

מאָן - קו דער-דער דער אַלעס זי פון אויפ פּעט-אָ זיך ראפט טון - אַז

מאָן - שולעס אָ זינג אָ אויס זינג-בא אונט אַזק עוב אונט אַלעס

⊗ דער שולעס-טאַקס אַדער גיברוכט פּעלונ קיין אַפּעלען פּעלונ

מיינ יינגע לע

מוזיק פון משה ראזק

Posket

ICH HOB NIT KAIN ZIL-BER, ICH HOB NIT KAIN GOLD, NOR
DOCH A FAR-ME - GN A HIB-SHN CH FAR-MOG. ICH
HOB NIT KAIN RING-EN, KAIN GOLD-E-NE KEIT, NOR AN
OITS-ER A SHTI-LN, VOS FAR ALTS SHOIN BA - SHTAIT.

דאַנק־אויסדרוק

זאַלן די דאָזיקע פּאַר ווערטער אויסדריקן מיין טיפּן דאַנק צו די
חברים קאַרל וואַסערמאַן, זעליק זיפּער און שמואל קאַרן פּאַר דעם
באַזונדערן אינטערעס, וואָס זיי האָבן גענומען אין מיין ביכל, און וועמעס
באַמייאונגען האָבן שטאַרק אַרויסגעהאַלפּן צו זיין דערשיינען.

אַ דאַנק אויך די מוזיקער און קאַמפּאָזיטאָרן לעאַ ליאָו און משה
ראָוד, וואָס מיט זייער מוזיק צו צוויי לידער, האָבן זיי געהאַלפּן צוגעבן
קאַליר און פּאַרב צום ביכל. איך האָף, אַז אַ סך לייענער וועלן זיך
באַנוצן מיט די מעלאָדיעס און אַריינטראַגן זיי אין זייערע היימען.

אַבער אַ באַזונדערן דאַנק און מיין טיפּסטע אַנערקענונג צו ח'
איטשע גאַלדבערג, וואָס ביי זיין גוואַלדיקער פּאַרנומענקייט, האָט גע-
פונען פּאַר נויטיק אַפּצושפּאַרן צייט און מי, איבערקוקן דאָס ביכל
איין מאַל און אַ צווייטן, און אַנווייזן אויף זאַכן, וואָס דאַרפן אויסגע-
בעסערט, אָדער געענדערט ווערן. איך האָב זיך מיט זיינע אַנווייזונגען
גערעכנט, און איך בין זיכער, אַז דאָס ביכל איז צוליב דעם ווירקלעך
אַרויסגעקומען אַ סך בעסער און פינקטלעכער.

זאַל מיין קליינער בייטראַג צו דער אידישער ליטעראַטור בכלל,
און צו דער קינדער־ליטעראַטור בפרט, דינען ווי אַ פּאַרגיטיקונג אים
פּאַר זיין מי און אַרבעט.

משה סטרוגאַטש

א י נ ה א ל ט :

- 53 — — — — — אין אַ ווינטער-נאַכט
- 54 — — — — — ווינטן
- 57 — — — — — אויפן שניי
- 59 — — — — — דער פראַסט
- 61 — — — — — אויף שליטלעך
- 63 — — — — — בערעלעס גליטשערס
- 65 — — — — — אויפן פראַסט
- 67 — — — — — בייזער ווינט

באלאָרע

- 71 — — — — — אַ משפט מיטן פראַסט

אין יום־טוב טעג

- 93 — — — — — ראש־השנה
- 95 — — — — — סוכות

פון קריג און צער

- 101 — — — — — פון דער אַלטער היים
- 103 — — — — — קריגס־וואַגלער

מעשה־לעך

- 107 — — — — — די מאַדנע אַלטימסקע
- 118 — — — — — דער שוואַרצער האַץ

מוזיק

- 125 — — — — — זיצן, זיצן זיבן קינדער
- 126 — — — — — מיין יינגעלע

- 5 — — — — — אַ וואַרט צו אייך, קינדער
- 6 — — — — — אידישע קינדער
- 7 — — — — — מיין יינגעלע

יידיש־שול

- 11 — — — — — אונדזער שול
- 12 — — — — — דער ערשטער טאַג
- 13 — — — — — זיצן, זיצן זיבן קינדער
- 14 — — — — — שרה־לעס כעס
- 16 — — — — — דאָס עלפטע געבאַט
- 19 — — — — — אַ שפיצל

אין זונען־שיין

- 23 — — — — — פּרילינג
- 24 — — — — — מיין באַגריסונג
- 26 — — — — — צו אַ פייגעלע
- 29 — — — — — די זון
- 30 — — — — — רעגן, רעגן
- 31 — — — — — רעגן, רעגן, רעגנדל
- 32 — — — — — אין געזעט
- 35 — — — — — סאַלדאַטן
- 38 — — — — — אין העלן טאַג

אין אַוונט־בלאָם

- 41 — — — — — אין אַוונט
- 42 — — — — — ביינאַכט
- 44 — — — — — אַ חלום
- 46 — — — — — ביים פייער

אין ווינטער־גרוי

- 51 — — — — — צו די פייגעלעך